

MAXIME MARGOUNIOS

ET LES RECUEILS PARISIENS DE SA CORRESPONDANCE

(Mss du Supplément grec 621, 1310 et 1334)

Manuel (en religion : Maxime) Margounios, évêque de Cythère (ou Cérigo), théologien, traducteur, éditeur, et même poète, offre un exemple caractéristique de ce que pouvait être, dans la seconde moitié du XVIe siècle, la vie d'un prélat grec érudit et lettré¹.

Né à Candie, plus d'un siècle avant l'occupation de la Crète par les Turcs, il partagea son existence entre son île natale, qui était alors possession vénitienne, Padoue, dont il fréquenta l'Université, et surtout Venise elle-même, qui le pensionna pour mieux se l'attacher. A Constantinople, où il reçut en 1584 la consécration épiscopale, il semble n'avoir fait qu'un seul séjour, et ces quelques mois lui suffirent pour concevoir une invincible horreur de la domination turque. Le gouvernement vénitien, d'autre part, qui tenait à conserver sous son influence un prélat si distingué, lui refusa le droit de résider dans son évêché de Cérigo.

C'est donc en terre vénitienne, sous la sauvegarde sourcilieuse de la puissante République, que Maxime Margounios passa la majeure partie d'une vie bien remplie. Si ses efforts, tendant à réconcilier sur le plan dogmatique l'Église grecque et l'Église romaine, connurent l'échec réservé à tant de médiateurs de bonne foi, son activité de savant porta heureusement des fruits moins amers. La résidence à Venise l'avait en quelque sorte placé à un carrefour de l'humanisme : il n'est que de relever dans sa correspondance des noms comme ceux de David Hoeschel, Friedrich Sylburg, Ascanio Persio, André Schott, pour s'assurer

---

¹) Biographie détaillée dans Legrand, *Bidl. hellénique...* des XV et XVI s., t. II, p. XXIII-LXV, et résumée par L. Petit dans l'article du Dictionnaire de théologie catholique, t. IX, 1927, col. 2039-2040. Voir aussi, à la fin du présent article, la Note bibliographique additionnelle.

que ses lettres, bien que centrées sur des affaires personnelles², ne peuvent être indifférentes pour éclairer l'histoire de l'érudition à cette époque. On sait d'ailleurs tout ce qu'en a tiré Legrand dans mainte notice de sa *Bibliographie hellénique*³.

Il serait donc souhaitable qu'on parvînt à recueillir en un ensemble cohérent les lettres de cet érudit. Un certain nombre d'entre elles ont déjà été publiées, mais par trop d'éditeurs divers, en des publications souvent malaisément accessibles, et selon les hasards des sujets traités⁴. Le premier travail qui s'impose est un recensement exact des épistolaires manuscrits de Margounios conservés dans les bibliothèques d'Europe, avec une identification détaillée des éléments de leur contenu⁵. Les pages qui suivent contribueront à cette tâche collective, en précisant la teneur des manuscrits de Paris.

Un effort analogue a certes déjà été fourni par C. Dyovouniotis, qui donna en 1920-1921 dans la revue «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς», publiée à Salonique⁶, une liste de 178 lettres (adresses et incipit), établie grâce au ms. 1126 de la Bibliothèque Nationale d'Athènes, et subsidiairement, aux mss 79 et 101 du Parlement grec, et 652 de Bucarest. Malheureusement, une proportion inusitée de coquilles typographiques, affectant souvent dates et noms propres, défigure cette liste au point que celle qui est dressée ci-dessous ne saurait faire double emploi avec elle, bien que toutes deux embrassent le même domaine.

Notre fonds du Supplément grec compte trois manuscrits du XVIIIe siècle renfermant des lettres de Margounios, les Parisini Suppl. gr. 621, 1310 et 1334. Le dernier des trois ne comporte que neuf épîtres, placées en exemple à la suite

²) Comme le souligne Ph. Meyer, *Die theologische Litteratur der griechischen Kirche im sechszehnten Jahrhundert*, Leipzig, 1899, p. 69.

³) Surtout dans le t. II de la *Bibl. hell. des XV et XVI s.*, et les tomes I, III, IV et V de la *Bibl. hell. du XII s.*

⁴) L'essentiel de la bibliographie est dans l'article cité de L. Petit, col. 2042. Voir, en outre, la *Note bibliographique additionnelle* à la fin de l'article.

⁵) Des descriptions comme celles de Sakkelion (B. N. d'Athènes), Lambros (*Parlement hellénique*) et même Litzica (*Académie roumaine*) sont soit inutilisables, soit insuffisantes.

⁶) T. IV, p. 781-785, et V, p. 269-280 et 390-396. La bibliographie relative à la correspondance est au t. IV, p. 728-730.

du *Περὶ ἐπιστολικῶν τύπων* de Théophile Corydalée⁷. Elles s'échelonnent du f. 66^v au f. 86^v, séparées en deux groupes (cinq puis quatre) par une lettre de Conrad Rittershuys à David Hoeschel (ff. 81^v - 83). Elles sont adressées :

a) à Jérémie II, patriarche de Constantinople (Venise, 13 juillet 1590 : inc. *Ἐγὼ τὸ τοῦ νοῦ πιερὸν*).

b) à David Hoeschel (Venise, 11 septembre 1590 : éd. Th. Corydalée, op. cit., p. 71, et Legrand, *Bibliographie... XVe et XVIe s.*, t. II p. 421);

c) au même (Venise, 4 février 1592 : éd. Legrand, *ibid.*, p. 91);

d) au même (Venise, 18 décembre 1592 : inc. *Τὸ τοῦ ἱεροῦ Νύσσης ἱερώτατον σύγγραμμα*);

e) *Τοῖς περὶ τὴν ἱερὰν ἐσχολασί φιλοσοφίαν σωτηρίαν* (non datée, mais probablement de 1592: éd. Legrand, *ibid.*, p. 90-91);

f) à Conrad Rittershuys (Venise, 1600: éd. Legrand, *Bibliographie... XVIIe s.*, t. I, p. 5-6);

g) au même (Venise, 31 août 1599: éd. Legrand, *ibid.*, p. 6-7);

h) à David Hoeschel (Venise, < février 1602 > : éd. Legrand, *ibid.*, p., 19-20);

i) *Σαμουήλω τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ* (Venise, 23 février 1593 : éd. Th. Corydalée, op. cit. p. 71-72).

Parmi ces neuf lettres, seule la deuxième figure dans la collection que conservent les deux autres manuscrits parisiens : voir ci-dessous le numéro 133 de notre liste.

Beaucoup plus importants que le *Suppl. gr.* 1334 sont les mss 621 et 1310 du même fonds. Le *Suppl. gr.* 621 est bien connu des lecteurs d'Émile Legrand, qui l'a abondamment utilisé dans sa *Bibliographie*. Il en est de même, malgré l'apparence, du *Suppl. gr.* 1310. On s'en convaincra aisément en se reportant à diverses citations faites par Legrand d'un « *Epistolaire appartenant à M. le prince G. Maurocordato* »⁸ : ces cita-

⁷) Je n'ai pu consulter de cet ouvrage de Th. Corydalée que l'édition de Halle (1768) : on y retrouve seulement la deuxième et la dernière de nos lettres.

⁸) *Bibliographie... XV et XVI siècles*, t. II, p. XLIII, n. 4; XLIV, n. 1; LXXIII; 213, n. 1. *Bibliographie... XVIIe siècle*, t. V, 1903, p. 191 (où Legrand déclare avoir le volume en sa possession).

tions très précises, dormant la page et (le plus souvent) le numéro même de la lettre, nous apportent la certitude que cet Épistolaire et notre Suppl. gr. 1310 ne font qu'un. Sans doute le prince, après avoir ouvert à Legrand «son incomparable bibliothèque»⁹, finit-il par faire don de ce manuscrit à notre compatriote ; c'est de la veuve de ce dernier que la Bibliothèque Nationale l'acquiert en 1904.

Les concordances finales souligneront l'identité de contenu des deux manuscrits de Paris, réserve faite de la lettre 160 du Suppl. gr. 1310, adressée à Leonce Eustrate¹⁰, qui manque dans le Suppl. gr. 621. Observons dès maintenant que la liste de Dyovouniotis, avec 178 numéros au lieu de 194, n'en recouvre pas moins la nôtre, la différence s'expliquant par le fait que l'auteur a écarté la plupart des lettres adressées à Margounios, ainsi que les opuscules de la fin. Quant au ms. de Bucarest, il semble bien¹¹, malgré quelques divergences minimales, reproduire l'ordre de l'Athen. 1126. Si l'on ajoute qu'un manuscrit ayant appartenu à Sophocle Œconomos révèle, d'après une énumération de Sathas¹², une composition analogue à celle des précédents, et dans un ordre qui paraît coïncider avec celui de notre Suppl. gr. 1310¹³, il devient clair que le «corpus» parisien des lettres de Margounios, pour incomplet qu'il soit, constitue une collection traditionnelle, dont un bon nombre de témoins subsistent encore.

Il n'est peut-être pas dépourvu de signification que l'ordre des lettres offre d'importantes différences quand on passe d'un de ces manuscrits à un autre. Bien que tous semblent appartenir à une date assez avancée dans le XVIIIe siècle, on est tenté d'établir entre eux (ou leurs modèles)¹⁴ des rapports d'antériorité

⁹) Bibliographie... XVe et XVIe siècles, t. I, 1885, préface, p. XIV.

¹⁰) Legrand l'a publiée, *ibid.*, t. II, p. XLIII-XLIV.

¹¹) A en juger par la description de C. Litzica, *Catalogul manuscriselor grecești...*, 1909, 367-375.

¹²) *Νεοελληνική Φιλολογία*, Athènes, 1868, p. 217.

¹³) Œconomos lui-même mentionne son ms. dans les *Μνημεία τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων* de D. Kambouroglou, t. II (Athènes 1890), p. 53 : les six lettres qu'il en cite, numérotées 34-39, portent les mêmes numéros dans notre ms., et s'y succèdent dans le même ordre.

¹⁴) Le ms. de Bucarest, malgré sa date tardive (janvier 1785), peut être une copie reflétant un état considérablement plus ancien.

ou de postériorité fondés sur le plus ou moins grand désordre de leur contenu. C'est ainsi que l'éparpillement des lettres adressées à un même correspondant est à son comble dans l'*Athen.* 1126 et le ms. de Bucarest ; il est beaucoup moins prononcé, mais encore sensible, dans le *Suppl. gr.* 1310¹⁵ ; il est nul, à deux ou trois exceptions près, dans le *Suppl. gr.* 621. Tout se passe comme si l'on avait d'abord recueilli en vrac cette correspondance, et qu'avec le temps on y eût introduit un certain ordre. Si de telles considérations sont valables, le *Suppl. gr.* 621 représenterait, jusqu'à plus ample informé, l'aboutissement d'un travail empirique de classement.

C'est donc lui, de préférence au *Suppl. gr.* 1310, que nous suivons pour établir la liste ci-dessous, non sans éclairer les points difficiles par une confrontation des deux manuscrits parisiens. La lettre qui manque dans le *Suppl. gr.* 621 est placée à la fin de notre énumération (n° 194).

La liste ne comporte pas de références aux éditions, car les difficultés signalées plus haut¹⁶ auraient entraîné trop de lacunes. Mais chaque lettre est suivie de son numéro d'ordre dans le *Suppl. gr.* 1310 (désigné par M) et dans l'*Athen.* 1126 (désigné par D). En sens inverse, une table de concordance renvoie de ce dernier manuscrit au ms. M et au *Suppl. gr.* 621 (désigné par L). Une deuxième table, enfin, reproduit l'ordre de M, avec renvois à L. (Voir l'*A p p e n d i c e*).

Le «corpus» conservé dans tous ces manuscrits comprend, outre une majorité de lettres envoyées par Margounios à divers correspondants, sept autres missives¹⁷ dont il est le destinataire, et sept encore¹⁸ qui n'ont été écrites ni par lui, ni à lui, mais dont la plupart ont trait à des affaires le touchant de près. La fin de la collection¹⁹ est formée par sept opuscules de Margounios, de nature juridique, oratoire, apologétique ou poétique.

Cet ensemble occupe les 305 pages du ms. L, et les 315 pre-

¹⁵) Précisons que la dispersion constatée dans ces trois mss n'est pas du tout la rançon d'une fidélité plus grande à l'ordre chronologique: de ce point de vue, le *Suppl. gr.* 621 n'est pas plus mal ordonné que les autres.

¹⁶) Voir ci-dessus, p. 212.

¹⁷) Numéros 27 et 54 à 59.

¹⁸) Numéros 22 à 24, 34, 52, 53, 186. (En fait, comme on le verra plus bas, les lettres 22 et 23 ont été rédigées par Margounios.)

¹⁹) Numéros 187-193.

mières pages de M²⁰. Dans l'un comme dans l'autre, le titre général est le suivant :

Τοῦ Θεοφιλεστάτου καὶ λογιωτάτου ἐπισκόπου Κυθήρων κυρίου Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπιστολαί, καὶ ἄλλων τινῶν.

Voici, selon l'ordre de L (Suppl. gr. 621), le détail du contenu²¹ :

1.—A Jérémie II <Tranos>, patriarche de Constantinople. Padoue, 26 août 1574.

Τῷ παναγιωτάτῳ μοι πατρί, καὶ οἰκουμενικῷ π(ατ)ριάρχῃ κυρίῳ Ἱερεμία τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐμμανουὴλ ὁ Μαργούνιος.

(Inc. Ἐμοὶ μὲν, εἶπερ ποτέ τι καὶ ἄλλο).

Ἐκ Παταβίου, βοηδρομιῶνος πέμπτη φθίνοντος, κατὰ τὸ ,αφ' ἡ' ἔτος. [M : 1. D : 178.]

2.—Au même. Venise, 19 juin 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ κυρίῳ κυρίῳ Ἱερεμία, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων χάριτος θείας ἐπίδοσιν.

(Inc. Καὶ τὸ πρὸ δύο ἐτῶν συντεθέν μοι).

Ἐνετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ' ἡ' ἔτος τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M : 14. D : 145.]

3.—Au même. Venise, 25 juin 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμία, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων ὀρθοτάτην τὴν ἐν τοῖς θείοις διάκρισιν.

(Inc. Ἴδού σοι καὶ τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων).

Ἐνετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος ἕκτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ' ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 15. D : 146.]

4.—Au même. Venise, 27 juin 1590.

Τῷ αὐτῷ ὁ αὐτός.

(Inc. Ἐγὼ καὶ τὴν προσήκουσαν ἐπὶ τῇ γενομένῃ).

Ἐνετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ' ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 16. D : 147.]

²⁰) La fin de ce manuscrit (pp. 316-352) renferme un choix de définitions et de notices d'ordre mythologico-historique.

²¹) Lorsque l'expéditeur n'est pas mentionné, il s'agit de Margounios lui-même. Pour chaque lettre, la description comprend : l'adresse et la date en français, puis l'adresse en grec, l'incipit, la date en grec, et enfin le numéro de la pièce dans M et dans D.

5.—Au même. Venise, 4 septembre 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ
Ἱερεμία, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων ὁ Μαργούνιος.

(Inc. Ἴδὸν καὶ αὖθις τὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος τετάρτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ' ἧ'
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 5. D : 44.]

6.—Au même. Venise, 8 septembre 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμία, Μάξιμος.

(Inc. Οὐκ ἔστι, φησίν, ἀνάενσεις ἐν τῷ θανάτῳ).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ὀγδὴ ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ' ἧ'
ἔτος τῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M : 6. D : 46.]

7.—Au même. Venise, 20 février 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμία, Μάξιμος.

(Inc. Οὐ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, φησίν).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος εἰκοστῇ κατὰ τὸ ,αφ' ἧ' ἔτος τὸ σ(ω-
τή)ριον. [M : 8. D : 115.]

8.—Au même. Venise, 3 février 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ Κυθήρων Μάξιμος.

(Inc. Ἐμελλεν ἄρα καὶ αὖθις καὶ χεῖρον ἐξοιστρήσειν).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος τρίτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ' ἧ' ἔτος
τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 17. D : 168.]

9.—Au même. Venise, 29 juillet 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ κυρίῳ Ἱερεμία, Μάξιμος.

(Inc. Τέκνα μοιχῶν ἀτελεσφόρητα, ἤκουσά που λεγούσης).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος β' φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ' ἧ' ἔτος
τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ σωτήρος ἡμῶν. [M : 12. D : 138.]

10.—Au même. Venise, 19 octobre 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰ-
κουμεικῷ π(ατ)ριάρχῃ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων
σωτηρίαν.

(Inc. Καὶ τὸ σύντονόν σου καὶ ἀκριβές).

Ἐνετίηθεν, πνανεψιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ' ἧ' ἔτος.
[M : 18. D : 173.]

11.—Au même. Venise, 18 juillet 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ π(ατ)ριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ
Ἱερεμία, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων σ(ωτη)ριώδη
ψυχῶν πρόνοιαν.

(Inc. Ἐκουσά του τῶν ἐν ἱερῶσύνῃ τε).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος ὀγδὴ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ' ἧ' ἔτος

- τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M: 11. D: 136.]
- 12.—Au même. Venise, 26 septembre 1591.
 Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως π(ατ)ριάρχη κυρίῳ Ἱερεμίας, Μάξιμος.
 (Inc. Ἐπαινον, καὶ φόγον οὕτως ἐγὼ κρίνειν ἐκδεδίδαγμαί).
 Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος πέμπτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 2. D : 30.]
- 13.—Au même. Venise, 27 septembre 1591.
 Τῷ παναγιωτάτῳ πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίας, Μάξιμος.
 (Inc. Οὐδέν, φησί τις τῶν ποιητῶν, οὕτως ὀρθῶς εἴρηται).
 Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 3. D : 31.]
- 14.—Au même. Venise, 22 janvier 1591.
 Τῷ παναγιωτάτῳ Ἱερεμίας, Μάξιμος.
 (Inc. Καιρός φησι τῷ πάντι πράγματι ὁ σοφός).
 Ἐνετίηθεν, γαμηλιῶνος ἐνάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 7. D : 112.]
- 15.—Au même. Venise, 7 octobre 1591.
 Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλεως, Μάξιμος.
 (Inc. Οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον).
 Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 10. D : 127.]
- 16.—Au même. Venise, 7 avril 1591.
 Τῷ παναγιωτάτῳ π(ατ)ριάρχη Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Ἱερεμίας, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων,
 (Inc. Αὕτη ἢ ἀλλοίωσις, φησὶν ἡ Γραφή).
 Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 9. D : 120.]
- 17.—Au même. Venise, 19 octobre 1590 (ou 1591)²².

²²) On est tenté de suivre la leçon de M (1590), car Margounios parle ici de la *Turcograecia* de Crusius, qui est de 1584, comme d'un ouvrage «publié il y a six ans». On pourrait objecter, en sens contraire, qu'il existe déjà une lettre au même (no 10), datée exactement du même jour, 19 octobre 1590: la divergence de M pouvant alors s'expliquer par une simple dittographie de copiste (dans M, ces deux lettres se suivent sans intermédiaire). Mais l'argument n'est pas déterminant à soi seul: il arrive à Margounios d'écrire deux fois par jour à Hoeschel (v. *infra* n. 132 et 133).

Τῷ αὐτῷ παναγιωτάτῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων.
(Inc. *Τὸ καθ' ἡμῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἡμῶν*).

Ἐνετίηθεν, πνανεψιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ'α' (sic
L : ,αφ'η' M) ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 19. D : 174.]

18.—A Théolèrte II. Venise, 24 août 1591.

Τῷ παναγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ
Θεολήπτῳ, Μάξιμος χάριτος παρὰ Θεοῦ ἐπίδοσιν εἰς ἔργα σω-
τηριώδη.

(Inc. *Οὐ μειρίως μου τὴν καρδίαν λελύπηκεν*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη φθίνεντος κατὰ τὸ ,αφ'α'
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 20. D : 102.]

19.—A Jérémie II. Venise, 2 septembre 1591.

Τῷ παναγιωτάτῳ π(ατ)ριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ
Ἱερεμία, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Πεῦσίν τινα τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς πνυθῆσθαι*).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος β' ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'α' ἔτος
τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 4. D : 34.]

20.—Au même. Venise, 7 août 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ Κωνσταντινουπόλ(εως) πατρι(άρχη) Μάξι-
μος) ἐπίσκ(οπος) Κυθήρων.

(Inc. *Οἶδά σου τὸ φιλεπιστῆμον τῶν καλῶν*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'η'
ἔτος τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας. [M : 13. D : 141.]

21.—Au même. Venise, 11 septembre 1590.

Τῷ παναγιωτάτῳ π(ατ)ριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ
Ἱερεμία, Μάξιμος.

(Inc. *Οὐ μικρόν τι συμβάλλειν μοι ἔδοξεν*).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος πρώτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ'η'
ἔτος τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M : 33. D : 41.]

22.—Manuel Glynzounios à Gabriel Sévère. Venise, 5 février
1586.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Φιλαδελφίας κυρίῳ Γαβρι-
ήλῳ τῷ Σεβήρῳ, Μανουῆλος ὁ Γλυνζούνιος εὖ πράττειν.

(Inc. *Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν*).

Ἐνετίησιν, ἐλαφηβολιῶνος πέμπτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'α'
ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας. [M : 27. D : 22.]

23.—Du même au même. Venise, 6 novembre 1587.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Φιλαδελφίας κυρίῳ Γαβρι-
ήλῳ τῷ Σεβήρῳ Μανουῆλ ὁ Γλυνζούνιος εὖ πράττειν.

- (Inc. *Ἔδει μὲν ἡμᾶς, πανιερώτατε δέσποτα, τῆς τῶν ἡμετέρων*).
Ἐνετίησι, κατὰ τὸ ,αφζ' ἔτος ἀπὸ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας
ἀνθεστηριῶνος ἕκτη ἰσταμένου²³. [M : 28. D : 24.]
- 24.—Épître dédicatoire τῷ Θεοφιλεστάτῳ κλπ.²⁴ (Sans lieu ni date).
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων ὁ Μαργούνιος τῷ θεοφιλεστάτῳ κλ.
(Inc. *Τὴν μὲν ἐπιμέλειαν, ἣν τινες πρὸ ἡμῶν*).
[M : 29. D : 47.]
- 25.—Avertissement aux lettrés. (Sans lieu,) 28 juillet 1600.
Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος τοῖς τῶν λόγων ἐρασταῖς ἐν τοῖς καλοῖς ἐπίδοσιν.
(Inc. *Ἄλλοι μὲν ἄλλους τῶν περὶ τὴν σοφίαν*).
Κατὰ τὸ ,αχ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον ἰουλλίου τρίτη φθίνοντος.
[M : 30. D : 50.]
- 26.—Avertissement aux lecteurs versés dans la théologie. Venise, 13 septembre 1599.
Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος, τοῖς περὶ τὴν ἱερὰν θεολογίαν ἀσχολουμένοις προκοπῆς ἐπίδοσιν.
(Inc. *Ὅσων μὲν ὑπὸ τῆς ἄνωθεν χάριτος κατηξιώθη*).
Ἐνετίησι, κατὰ τὸ ,αφζθ' ἔτος τὸ σωτήριον Σεπτεμβρίου τρίτη ἐπὶ δεκάτη.
[M : 31 . D : 133]
- 27.—David Hoeschel à Margounios. Augsbourg, 14 juin 1598.
Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ ἐς ἄκρον παιδείας ἔληλακότι κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ ἐπισκόπῳ Κυθήρων, Δαβὶδ ὁ Ἐσχέλιος εὖ διάγειν.
(Inc. *Ἐν πάσῃ μὲν τῇ ἀγία γραφῇ, θεοφιλέστατε δέσποτα*).
Ἐν Αὐγούστη Οὐϊνδελικῶν τετάρτη ἐπὶ δέκα ἑκατομβαιῶνος, ἔτει Χριστοῦ σωτήρος ἡμῶν, ,αφζη'. [M : 32. ²⁵

²³) Immédiatement au-dessous de la date, cette indication: *Ἰστέον δεῖ καὶ αὕτη ἡ ἐπιστολὴ ὑπὸ τοῦ Μαξίμου περιλοπόνηται τῷ Μανουήλῳ τῷ Γλυνζουνίῳ.*

Γλυνζουνίῳ.

²⁴) Au lieu de κλ (καὶ λοιπά), M a Κπ (Κωνσταντινουπόλεως), mais le contenu de la lettre exclut cette leçon. D'autre part, la lettre n'est pas de Margounios; il s'agit d'une épître dédicatoire adressée à un pieux personnage par l'éditeur d'un ouvrage édifiant, qui déclare avoir été encouragé par Gabriel Sévère et par Maxime Margounios.

²⁵) La lettre ne figure pas dans la liste de C. Dyouniotes, qui doit l'avoir volontairement omise, comme n'étant pas de Margounios. La même observation vaut pour les lettres 34, 52-59 et 186. L'auteur semble avoir écarté aussi les opuscules de Margounios 188-193, parce qu'ils sortent du cadre strictement épistolaire.

28.—A Mélétius Pigas. Venise, 7 octobre 1590.

Τῷ μακαριωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ π(ατ)ριάρχη Ἀλεξανδρείας κυρίῳ κυρίῳ Μελετίῳ παναιδεσιμωτάτῳ δεσπότη Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

(Inc. Ἐμέλλεν ἄρα καὶ αὕτη μοι προσγενέσθαι).

Ἐνετίηθεν, πυανεσιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 21. D : 68

29.—Au même. Venise, 9 octobre 1597.

Τῷ μακαριωτάτῳ κὺρ Μελετίῳ Μάξιμος.

(Inc. Πάλιν ὑποκινῶ τὴν γραφίδα, καὶ πῶς γάρ).

Ἐνετίηθεν, ἐνάτη ἰσταμένου πυανεσιῶνος κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 22. D : 70.

30.—Au même. Venise, 23 octobre 1597.

Τῷ αὐτῷ μακαριωτάτῳ, Μάξιμος.

(Inc. Οἶμαί σου τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν οὕτω κεχαριτωθῆναι).

Ἐνετίηθεν, ὀγδόη φθίνοντος πυανεσιῶνος, κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 23. D : 71.

31.—Au même. Venise, 8 décembre 1597.

Τῷ μακαριωτάτῳ Ἀλεξανδρείας, Μάξιμος.

(Inc. Οὔτε τὸ τῆς γνώμης ἀορισταῖνον, οὔτε τὸ).

Ἐνετίηθεν, ποσειδεῶνος ὀγδόη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 24. D : 74.

32.—Au même. Venise, 13 décembre 1597.

Τῷ μακαριωτάτῳ Ἀλεξανδρείας, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Καὶ τί γάρ ἂν ἐμοὶ τοῦ σοὶ συνομιλεῖν).

Ἐνετίηθεν, ποσειδεῶνος τρίτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 25. D : 76.

33.—Au même. Venise, 21 avril 1592.

Τῷ μακαριωτάτῳ πάπα καὶ π(ατ)ριάρχη Ἀλεξανδρείας κυρίῳ κυρίῳ Μελετίῳ, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

(Inc. Ἀπίρηκα σχεδὸν ἐν ταῖς ἐπαλλήλοις²⁶ τῶν θλίψεων).

Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος δεκάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆβ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 26. D : 81.

34.—Jérémie II, patriarche de CP., aux Vénitiens. Constantinople, juin 1594.

Ἱερεμίας ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, τοῖς τὰ τῶν Ἐνετιῶν ἀρίστως καὶ ὑπερ-

²⁶) ἀλλεπαλλήλοις M.

φερόντως οἰακοστροφοῦσι, τῷ τε θεοφρουρήτῳ προίγγιπι, τοῖς μεγάλοις φρονίμοις, καὶ τοῖς παρ' αὐτοῖς τῶν ἀξίων ἅπασιν εἰρήνην, εὐφροσύνην, καὶ κατ' ἐχθρῶν ἀεὶ θεόθεν τὰ νικητήρια αἴρειν.

(Inc. *Καὶ πάλαι μὲν ὡς τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν*²¹⁾).

Κπ., ἔτει κόσμου ,ζρβ' μηνὶ ἰουνίῳ, ἰνδικτ(ιῶνος) ζ'.

[M : 188.

35.—A Denys, évêque d'Héraclée. Venise, 8 octobre 1597.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ Ἡρακλείας κυρίῳ Διονυσίῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Εἴτ' αὐτὸς σιγᾶς, πανιερώτατε δέσποτα, εἰ καὶ ἄλλως*).

Ἐνετίηθεν, πρηνεψιῶνος ὀγδόῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ζ' ἔτος τὸ σωτήριον.

[M : 51. D : 69.

36.—Au même. Venise, 8 novembre 1597.

Τῷ πανιερωτάτῳ Ἡρακλείας κυρίῳ Διονυσίῳ, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

(Inc. *Καὶ ἤσθην, ὡς οὐκ οἶδ' εἶ τις ἄλλος*).

Ἐνετίηθεν, νοεμβρίου ὀγδόῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ζ' ἔτος τὸ σωτήριον.

[M : 52. D : 73.

37.—A. Théophane Carykis. Venise, 14 février 1590.

Τῷ Φιλιππουπόλεως ὁ αὐτός.

(Inc. *Εἶ τις ἐστὶν ἀγάπη πρὸς τὸ θεῖον*).

Ἐνετίηθεν, ἔλαφρηβολιῶνος τετάρτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ' ἔτος τὸ σωτήριον.

[M : 35. D : 5.

38.—Au même. Venise, 4 septembre 1590.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως κυρίῳ Θεοφάνει, τῷ Καρύκη, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Ὁ δὲ πανιερώτατος, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς*).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος τετάρτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ' ἔτος τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας.

[M : 34. D : 43.

39.—Au même. Venise, 8 septembre 1590.

Τῷ σοφωτάτῳ καὶ παναιδεσιμωτάτῳ Φιλιππουπόλεως ἀρχιερεῖ κυρίῳ Θεοφάνει, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων ἐν τοῖς τοῦ Πν(εύματος) ἐπιδιδόναι καλοῖς.

(Inc. *Ὡς ἡδιστον τῇ νοεραῖ τραπέζῃ προσεπεισῆκαί μοι*).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ὀγδόῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ' ἔτος τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας.

[M : 36. D : 45.

²¹⁾ ὑμετέραν θεόδοτον ἀρχὴν M.

40.—Au même. Venise, 7 avril 1590.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως κυρίῳ Θεοφάνει, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Τοῦ φιλικοῦ σου τῶν τρόπων, καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα*).

Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 37. D : 121.

41.—Au même. Venise, 4 février 1590.

Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλιππουπόλεως, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων, εὖ πράττειν.

(Inc. *Ἐγὼ σου τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν καὶ φιλῶ*).

Ἐνετίηθεν, ἑλαφηβολιῶνος τετάρτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 38. D : 170.

42.—Au même. Venise, 19 octobre 1590.

Τῷ Φιλιππουπόλεως Θεοφάνει πανιερωτάτῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἄρά τι μέμνηται καὶ ἡμῶν ἡ φίλη θεῶ*).

Ἐνετίηθεν, πυανεσιῶνος ἑνάτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 39. D : 175.

43.—A Hippolyte, archevêque de Chio. Venise, 7 août 1591.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Χίου κυρίῳ Ἴππολύτῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἀρίωνα τὸν Μυθημναῖον²⁸ Κυκλέως υἱόν, κιθαρωδόν*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ζ' ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 50. D : 167.

44.—A Hiérothée, archevêque de Monembasie. Venise, 17 août 1591.

Τῷ πανιερωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Μονεμβασίας κυρίῳ Ἱεροθέῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἐγὼ πλοῦτον ἔνα τοῦτον πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 49. D : 97.

45.—A Néophyte, métropolitaine d'Athènes. Venise, 8 août 1597.

Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ μητροπολίτῃ Ἀθηνῶν κυρίῳ Νεοφύτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Οὐ δύναται, φησι, πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους*).

Ἐνετίηθεν, αὐγούστου ὀγδόη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφη' ζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 48. D : 57.

46.—A Gabriel Sèvre. Venise, 12 septembre 1591.

Τῷ Φιλαδελφίας Γαβριήλῳ, Μάξιμος.

²⁸) Sic pour *Μηθυμναῖον*.

- (Inc. Ἐπικίνδυνον τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν ἢ παράβασις).
Ἐνετίησι,²⁹ μαιμακτηριῶνος δευτέρῳ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 42. D : 29 et 125.]
- 47.—Au même. Venise, 9 août 1591.
Τῷ Φιλαδελφίας πανιερωτάτῳ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθέρων.
(Inc. Κροῖσος ὁ τῶν Λυδῶν βασιλεύς).
Οἴκοθεν, βοηδρομιῶνος ἐνάτῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 40. D 93.]
- 48.—Au même. Venise, 18 août 1591.
Τῷ Φιλαδελφίας, Μάξιμος.
(Inc. Οὐδὲ πρὸς τὰ τοῦ Κάιν δῶρα τὸ θεῖον).
Οἴκοθεν, βοηδρομιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 41. D : 99.]
- 49.—Au même. (Sans lieu ni date.)
Τῷ Φιλαδελφίας, Μάξιμος.
(Inc. Χαριέντως πάνυ τῆς περὶ τὴν φιλοσοφίαν—des. mut. ἐκεῖθεν ἡμῖν παρεισφθείρηται, ἀλλὰ καὶ Παῦλος αὐτὸς οὐ φιλο³⁰).
[M : 45. D : 114.]
- 50.—Au même. Venise, 7 avril 1590.
Τῷ πανιερωτάτῳ Φιλαδελφίας, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθέρων μετὰ τὸ συνοδικὸν γράμμα λαβεῖν, τὸ εἰς ἀγάπην καὶ διαλλαγὴν ἡμᾶς προτιρεπόμενον.
(Inc. Τὰ δῶρα ἀγάπην ἢ οὖσαν συνιστᾶν μᾶλλον).
Ἐνετίησι, θαργηλιῶνος ἑβδόμῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 43. D : 119.]
- 51.—Au même. Mussolente, 30 juillet 1598.
Τῷ Φιλαδελφίας, πανιερωτάτῳ.
(Inc. Ἐγὼ δέ σοι καὶ αὐθις προσθήσω καὶ ἄλλο).
Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Μουσολέντου, ,αφ'ἡη' ἔτει σωτηρίῳ ἰου-λ(ίου) τριακοστῆ. [M : 44. D : 131.]
- 52.—François Coccus à Gabriel Sévère. Constantinople, 4 mars 1604.
Τῷ πανιερωτάτῳ καὶ ἔλλογιμωτάτῳ ἀρχιερεῖ κυρίῳ Γαβριήλ τῷ Φιλαδελφίας, Φραγκίσκος ὁ Κόκκος.
(Inc. Ἐγὼ μὲν, πανιερώτατε πάτερ, παρ' ὑμῖν³¹ ὤμην).

²⁹) A la place de ce mot, on lit dans M : Ἐκ τῆς ἡμετέρας παροικίας.

³⁰) Dans M, le copiste a laissé un blanc après ce mot inachevé: la lettre était donc déjà mutilée de la fin dans son modèle.

³¹) ἡμῖν M.

- Ἀχδ' μουνυχιῶνος τετάρτη ἵσταμένου ἀπὸ τοῦ πατριαρχείου.
[M : 46.]
- 53.—Alexandre Charonitis à Gabriel Sèvre. (Sans lieu,) 26 septembre 1603.
Παῖς σὸς Ἀλέξανδρος Γαβριήλω τυτθὸν ἰάλλει
γράμμα τόδ' ἀρχιερεῖ Κρής ὁ Χαρωνιάδης.
(Inc. Ἐμοὶ πάντως, ὦ τιμία καὶ αἰδέσιμος κεφαλή).
Χίλια ἕξ θ' ἑκατὸν λυκαβάντων κύκλα παρῆλθε
καὶ τρία, μὴν ἕνατος εἰκοσιῆς φαέων. [M : 47.]
- 54.—Michel Vlastos à Margounios. Zante, 4 décembre 1597.
Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐπισκόπῳ κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ
Μαργουνίῳ, Μιχαῆλος ὁ Βλαστός εὖ πράττειν.
(Inc. Ἡ συνέχεια τῆς ἀπολαύσεως, ἄλλοις μὲν θάρρος).
Ἀπὸ Ζακύνθου, ἀφ' ἧς τετάρτη ἵσταμένου ποσειδεῶνος.
[M : 172.]
- 55.—Léonce <Eustrate> à Margounios. Ἀπὸ Ῥουφίας, 15 juin.
Τῷ σοφωτάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ πατρὶ κυρίῳ Μαξίμῳ, καὶ
ἐπισκόπῳ Κυθήρων.
(Inc. Γνήσιος μὲν ὢν ἐγώ, σεβασμιώτατε δέσποτα).
Ἀπὸ Ῥουφίας, ἰουνίου ιε'. Ὁ κατὰ πνεῦμα αὐτῆς υἱός, Λεόν-
τιος ἱερομόναχος. [M : 53.]
- 56.—Du même au même. Zante, 29 septembre 1586.
Τῷ θεοφιλεστάτῳ ἄμα καὶ σοφωτάτῳ ἐπισκόπῳ Κυθηρίας,
καὶ ἐμῷ καθηγητῇ κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ, Λεόντιος ἱε-
ροδιάκονος εἰς ἔργα εὖ πράττειν σωτηριώδη.
(Inc. Εἰ μὲν εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς³² διάκεισαι).
Ἐκ Ζακύνθου, μαιμακτηριῶνος ἐνάτη ἐπὶ εἰκάδι, ἀφ' ἧς.
[M : 54.]
- 57.—Meletius Vlastos à Margounios. De Crète, 4 décembre 1590.
Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ κυρίῳ κυρίῳ ἐπισκόπῳ Κυ-
θήρων Μαξίμῳ τῷ Μαργουνίῳ, Μελέτιος ἐλάχιστος ἱερομόναχος
ὁ Βλαστός.
(Inc. Ὅτι μὲν ἕκ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ σαφειτέρων).
Κρήτηθεν, ποσειδεῶνος τετάρτη ἵσταμένου κατὰ τὸ ἀφ' ἧς ἔτος
τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 56.]
- 58.—Syméon l'Acarnanien à Margounios. (Sans lieu,) 1er avril.
Κυρίῳ Μαξίμῳ Σ. εὖ πράττειν.

³²) πρὸς ἡμᾶς ante εὐνοϊκῶς M.

(Inc. *Εἰ καὶ τισι τῶν πολλῶν τὸ κατ' ἐμέ).*

Θαργηλιῶνος νουμηνία⁸⁸. [M : 57.

59.—Denys <, protosyncelle et exarque patriarcal, > à Margounios. Galata, 14 août 1591.

Τῷ σοφωτάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ Κυθήρων, Διονύσιος ἱερομόναχος εὖ πράττειν.

(Inc. *Τὴν τιμίαν σου ἐπιστολὴν δεξάμενος, αἰδεσιμώτατε δέσποτα).*

Ἐκ Γαλατᾶ, βοηδρομιῶνος τετάρτη ἐπὶ δέκα κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 55.

60.—A Denys, protosyncelle et exarque patriarcal. Venise, 11 février 1590.

Διονυσίῳ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ π(ατ)ριαρχικῷ.

(Inc. *Οὐδ' ἵππος ἀγωνιστῆς εὐσκελῶς ἔχων, ἑαυτῷ δόκιμος).*

Ἐνετίηθεν, ,αφ'ἡ' ἔτει τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας, ἔλαφηβολιῶνος πρώτη ἐπὶ δεκάτη. [M : 59. D : 4.

61.—Au même. Venise, 5 février 1590.

Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Διονυσίῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Δεινὸν οἴησις, τὸ δὲ ἰσχυρογνώμον ἐν τοῖς).*

Ἐνετίηθεν, ἔλαφηβολιῶνος πέμπτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 60. D : 6.

62.—Au même. Venise, 3 septembre 1591.

Τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ Διονυσίῳ.

(Inc. *Πρώην οὕπω πρώην γράμματα πρὸς σὲ ἐνεχάραξα).*

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 61. D : 35.

63.—Au même. Venise, 22 septembre 1591.

Τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως σφόδρα).*

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἐνάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 62. D : 38.

64.—Au même. Venise, 8 novembre 1591.

Διονυσίῳ π(ατ)ριαρχικῷ ἑξάρχῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

⁸⁸) En post-scriptum, dans les deux mss, immédiatement au-dessous de la date, deux distiques élégiaques du même Syméon pour servir d'építaphe à Georges Pagas :

Συμεὼν τοῦ ἐξ Ἀχαρνάνιας εἰς τὸν λῖαν τοῦ ἡγαπημένον Γεώργιον τὸν Παγᾶν. (Inc. *Θεσμὸν ἀριπρεπέους φιλῆς Παγᾶ συνόλεσσας*

—des. *φεῦ, τοῖον φιλῆς ἔργος ἀποιχόμενον).*

(Inc. *Ἐγὼ σου τὴν ἱερὰν ψυχὴν, σοφώτατέ μοι*).

Ἐνετίηθεν, ἀνθεστηριῶνος ὀγδὴ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 63. D : 66.]

65.—Au même. Venise, 16 août 1591.

Τῷ πανοσιωτάτῳ πρωτοσυγγέλῳ τῷ Διονυσίῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Τῷ τῆς Γαΐνας νεὸς γραμματοκομιστῆ*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 64. D : 95.]

66.—Au même. Venise, 24 août 1591.

Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Κατοδύρομαι τὴν τύχην, καὶ πῶς οὐ μέλλω ;*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 65. D : 103.]

67.—Au même. Venise, 7 avril 1590.

Διονυσίῳ τῷ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, Μάξιμος.

(Inc. *Τί εἶπω, ἢ τί λαλήσω ; οὐχ ἄπερ ἐνεθυμήθημεν*).

Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 66. D : 122.]

68.—Au même. Venise, 18 juillet 1590.

Τῷ πανοσιωτάτῳ κυρίῳ Διονυσίῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Οὐθ' ἡμᾶς⁸⁴ ἐπιβαρυνοῦμεν τοῦ λοιποῦ*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος ὀγδὴ ἐπὶ δεκάτῃ, κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας.

[M : 67. D : 137.]

69.—Au même. Venise, 7 août 1590.

Τῷ πανοσιωτάτῳ Διονυσίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Οὐ τὸ κατορθοῦν μοι καὶ μόνον δοκεῖ*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας. [M : 69. D : 142.]

70.—Au même. Venise, 3 juillet 1590.

Τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν πν(ευμα)τικοῖς πατράσι, καὶ πανεντιμοτάτῳ ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀδελφῷ κυρίῳ Διονυσίῳ τῷ καὶ μεγάλῳ πρωτοσυγγέλῳ πατριαρχικῷ Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Κέκμηκα καθ' ἐκάστην παρὰ τῶν τῆ φιλία*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 68. D : 151.]

⁸⁴) ἡμᾶς M.

71.—Au même. Venise, 19 octobre 1590.

Διονυσίῳ τῷ πρωτοσυγγέλῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ὁ δὲ τοῦ θεοῦ καὶ κατὰ κτῆσιν).

Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἧ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 70. D : 176.]

72.—Au protopope de Corfou. (Sans lieu ni date.)

Τῷ θεοφιλεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ πρωτοπαπᾶ Κερκυραίων π(ατ)ρὶ ἐν Χ(ριστ)ῷ παναιδεσιμωτάτῳ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. Οἶμαί σου διαταράξαι ποτὲ τὸ σταθηρόν; la lettre se termine sur une citation du poète Démétrius⁸⁵, suivie de quatre vers de douze syllabes⁸⁶; le copiste a laissé à la suite un blanc d'un tiers de page.) [M: 58. D: 177.]

73.—A Joasaph <Doryanos>. (Venise, 5 février 1590.)

Τῷ πανοσιωτάτῳ, καὶ σοφωτάτῳ ἐν πν(ευματ)ικοῖς πατράσι κυρίῳ Ἰωάσαφ, ἀδελφῷ ἐν Χριστῷ πανεντιμοτάτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Τῶν ἐραστῶν οἱ περὶ τι διακαῶς τὴν φλόγα).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος πέμπτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἧ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 76. D : 1.]

74.—A Joasaph Doryanos, Nicolas Rhodios et Jean Mourzinos. Venise, 8 février 1590.

Ἰωάσαφ τῷ Δορυανῷ, Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ, καὶ Ἰωάννη τῷ Μουρζίνῳ, πανοσιωτάτοις καὶ εὐλαβεστάτοις ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς, Μάξιμος.

(Inc. Ἐβδομον τουτὶ ἔτος, ἐξ οὗ ὁ τῶν κακῶν).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος ὀγδόη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἧ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 79. D : 3.]

75.—A Joasaph Doryanos. Venise, 29 juillet 1590.

Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς π(ατ)ράσιν Ἰωάσαφ τῷ Δορυανῷ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. Ἰδού σοι καὶ τοὺς πῖλους, ὅποιοι δ' ἄν).

⁸⁵) Le premier vers d'une épigramme πρὸς τοὺς φθονερούς (publiée à la fin de l'édition plantinienne des Lettres d'Aristénète: Anvers, 1566, p. 95).

⁸⁶) Inc. Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν ἅ βραχὺς λύει χρόνος.

—des. ἅ γὰρ χρόνος δόμησε, καὶ λύσει χρόνος. (les deux derniers vers ne sont autres que les vv. 81-82 du carm. I, II, 32 de Grégoire de Nazianze.)

- Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος δευτέρῳ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας. [M : 80. D : 139.]
- 76.—Au même. Venise, 8 juillet 1601.
Ἰωάσαφ τῷ Δορυανῶ πανοσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος.
(Inc. Ἀπειρήκαμεν δεινοῖς προσπαλαίοντες ἀνυποίστοις).
Ἐνετίηθεν, ἰουλ(ίου) ὀγδὴ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 77. D : 155.]
- 77.—A Gerasime Ἐconomos (ou : A l'économe Gerasime etc.) et à Joasaph Doryanos. Venise, 28 Juillet 1591.
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων τοῖς πανοσιωτάτοις ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφοῖς κυρίῳ Γερασίμῳ τῷ οἰκονόμῳ κ(α)ὶ Ἰωάσαφ τῷ Δορυανῶ.
(Inc. Ἐνῶ καὶ τοῖς γράμμασι τοὺς τῷ κρείττονι).
Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 78. D : 160.]
- 78.—Au cathigoumène Arsène. Venise, 19 janvier 1591.
Ἀρσενίῳ τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν καθηγουμένοις Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Σὺ δ' ⁸⁷ ὦ Ἀρσένιε ὀσιώτατε, ἔναυλον οἶον ἔχων).
Ἐνετίηθεν, ἰαννουαρίου ἐνάτῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 72. D : 19.]
- 79.—Au même. Venise, 8 août 1597.
Ἀρσενίῳ τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ καθηγουμένῳ Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
(Inc. Ὡς ἡδύ σοι τὸ τῶν κατ' ἐμοῦ ἐγκωμίων).
Ἐνετίηθεν, αὐγούστου ὀγδὴ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 73. D : 56.]
- 80.—A Théonas, cathigoumène du monastère de Saint Denys. Venise, 28 janvier 1596.
Θεωνᾶ τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καθηγουμένῳ τῆς σεβασμίας τοῦ Διονυσίου, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν καὶ μακαρίως ἀπαλλάττειν.
(Inc. Ἡδύ μοι τὸ περὶ σοῦ διήγημα, θεία μοι).
Ἐνετίηθεν, ἰαν(νουαρίου) τρίτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 71. D : 17.]
- 81.—A Métrophane Grégoropoulos, cathigoumène τοῦ Βαλαμο- νέρου. Venise, 29 juillet 1590.

⁸⁷) Σὺ δ' ὦ Α. L : Σὺ δ' ἀλλ' ὦ Α. M

Τῷ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις καὶ καθηγουμένῳ τοῦ Βαλσαμονέρου κυρίῳ Μητροφάνει τῷ Γρηγοροπούλῳ, Μάξιμος.

(Inc. Ἀπορήσεις, οἶμαι, πρὸς τὴν τοῦ πύλου διαπομπήν).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος δευτέρα φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας. [M : 74. D : 140.]

82.—Au même. Venise, 8 juillet 1601.

Μητροφάνει τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καθηγουμένῳ τοῦ Βαλσαμονέρου ἀδελφῷ ἐν Χ(ριστ)ῷ ἐντιμοτάτῳ, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

(Inc. Σὺ δ' ἄρα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀμύητος ἔση).

Ἐνετίηθεν, ἰουλ(ίου) ὀγδόῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 75. D : 154.]

83.—A Laurent <Marinos>. Venise, 6 février 1590.

Τῷ ὀσιωτάτῳ Λαυρεντίῳ, Μάξιμος.

(Inc. Αὐθις δ' ἄρα τῶν γε παρ' ἡμῶν στερηθήση).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος ἕκτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 81. D : 2.]

84.—Au même. Venise, 16 août 1591.

Τῷ ὀσιωτάτῳ Λαυρεντίῳ τῷ Μαρίνῳ, Μάξιμος.

(Inc. Μικρὸν τὸ δῶρον, ὃ σοι κατὰ τὸ παρὸν πέμπομεν).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 82. D : 96.]

85.—Au même. Venise, 29 septembre 1591.

Λαυρεντίῳ τῷ Μαρίνῳ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ἐμοὶ τράπεζα οὐ πολυτελείας ὄψων, καὶ τὸν νοῦν).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος δευτέρα φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 83. D : 126.]

86.—Au même. Venise, 27 juillet 1591.

Λαυρεντίῳ τῷ Μαρίνῳ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ὁ δὲ ἱερός Λαυρέντιος, τὰ ἡμέτερα παιδικὰ).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 84. D : 162.]

87.—A Mélétius Vlastos. Venise, 5 février 1590.

Μελετίῳ ἱερομονάχῳ τῷ Βλαστῷ ὀσιωτάτῳ ἀνδρί, Μάξιμος.

(Inc. Πάντερπνά σου τὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἱερά μοι).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος πέμπτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 85. D : 8.]

88.—Au même. Venise, 13 août 1601.

Μάξιμος ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος τῷ πανοσιωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ Μελετίῳ τῷ Βλασιῷ εὖ πράττειν.

(Inc. *Οἶδ' ὅτι σοι μέλει τῆς ὑποθέσεως, καὶ οὐδὲ*).

Ἐνετίηθεν κατὰ τὸ ,αχά' ἔτος τὸ σωτήριον, ἀυγούστου τρίτη ἐπὶ δεκάτη. [M : 94. D : 77.

89.—Au même. Venise, 13 septembre 1601.

Μελετίῳ τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Ἀκάθεκτον ὁρμή, καὶ ὅτε ταύτης ἡ κλίσις*).

Ἐνετίηθεν, Σεπτεμβρίου τρίτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αχά' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 86. D : 79.

90.—Au même. Venise, 27 juillet 1591.

Τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις Μελετίῳ τῷ Βλασιῷ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἀφεϊλέ μου πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν γηπονίαν*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'α' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 87. D : 163.

91.—Au même. Venise, 6 août 1591.

Ὁ αὐτὸς τῷ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις Μελετίῳ τῷ Βλασιῷ.

(Inc. *Μόλις ποτὲ τοῖς τῷ Θεοφυλάκτῳ εἰς τοὺς ἱεροὺς*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'α' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 88. D : 166.

92.—A Matthieu Chalkiopoulos. Mussolente, 2 novembre 1600.

Τῷ ὀσιωτάτῳ Ματθαίῳ τῷ Χαλκιοπούλῳ, Μάξιμος Κυθῆρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

(Inc. *Οὐ τοῦτ' ἐγὼ φιλίαν ὀρίζομαι, ψιλῶν λόγων*).

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Μουσολέντου, ,αχ' ἔτει σ(ωτη)ρίῳ νοεμβρίου δευτέρῳ. [M : 96. D : 67.

93.—Au même. Mussolente, 23 janvier 1600.

Τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κυρίῳ Ματθαίῳ τῷ Χαλκιοπούλῳ, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος.

(Inc. *Καὶ τὸ περικάλυμμα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου*).

Ἐκ Μουσολέντου, κατὰ τὸ ,αχ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον, ἰαννουαρίου ὀγδόη φθίνοντος. [M : 97. D : 104.

94.—Au même. Mussolente, fin janvier 1600.

Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἄλλο γλαῦξ⁹⁹, καὶ ἄλλο κορώνη, καὶ ἵνα τι*).

⁹⁹) φασὶ add. M.

- Ἐκ τοῦ Μουσολέντου, ,αχ' ἔτει σ(ωτη)ρίῳ, ἰαννουαρίου φθίνοντος. [M : 98. D : 105.]
- 95.—Au même. Mussolente, 21 mars 1600.
Ματθαίῳ τῷ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
(Inc. Ἴδού σοι τὸν πόθον ἐκπεπληρώκαμεν, προσφιλέστατε).
Ἀπὸ Μουσολέντου ,αχ' μαρτίου πρώτη ἐπὶ εἰκάδι. [M : 99. D : 108.]
- 96.—Au même. Mussolente, 28 mars 1600.
Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.
(Inc. Ἀδικεῖς ἡμᾶς, ὀσιώτατε· καὶ γὰρ ἡμεῖς καί).
Ἐκ Μουσολέντου ,αχ' ἔτει τῷ σωτηρίῳ, μαρτίου τρίτη φθίνοντος. [M : 100. D : 109.]
- 97.—Au même. Mussolente, 29 mars 1601.
Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.
(Inc. Δυοῖν ἔνεκεν ἐπωφείλετο ἡμῖν τὰ ἐξ ἀμοιβῆς).
Ἀπὸ Μουσολέντου ,αχα' ἔτει σωτηρίῳ δευτέρα φθίνοντος μαρτίου. [M : 101. D : 110.]
- 98.—Au même. Mussolente, 6 décembre 1600.
Ματθαίῳ τῷ Χαλκιοπούλῳ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
(Inc. Ἐμοὶ μὲν αἰδοῖ τῇ πρὸς τὴν κοινὴν φιλίαν).
Ἐκ τῆς Μουσολέντου ἐπισκοπῆς, δεκεμβρίου ἕκτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αχ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 102. D : 152.]
- 99.—A Samuel Grimpeto. Venise, 18 janvier 1596.
Σαμουήλῳ τῷ Γριμπέτῳ⁹⁹ ὀσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Σαμουήλ δ' ὁ ὀσιώτατος, καὶ λογιώτατος).
Ἐνετίηθεν, ἰαννουαρίου ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἠζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 90. D : 20.]
- 100.—Au même. Venise, 3 août 1597.
Τῷ ὀσιωτάτῳ καὶ ἰλογιωτάτῳ ἐν πνευματικοῖς πατράσι κυρίῳ Σαμουήλ τῷ Γριμπέτῳ⁹⁹, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Συνεξῆπταιί σου τῆς περὶ ἡμᾶς σπουδῆς).
Ἐνετίηθεν, αὐγούστου τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἠζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 92. D : 58.]
- 101.—Au même. Venise, 29 mars 1598.

⁹⁹) Γριμπέτῳ Μ.

- Σαμουήλ τῷ Γριμπέτῳ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Λόγους σοι λόγων, φιλικωτάτη ψυχῇ, ἀντιπέμπομεν*).
Ἐνετίηθεν, μαρτίου δευτέρῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆη' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 93. D : 89.]
- 102.—A Nicéphore <Rhodios>. Venise, 7 août 1590.
Νικηφόρῳ τῷ σοφωτάτῳ, ὁ αὐτός.
(Inc. *Τὰ δίκαια συμμάχων χροῖζει, ἵνα τοῦθ' ὄπερ ἐστίν*).
Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἑβδόμη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τῆς ἐνσάρχου τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M : 105. D : 143.]
- 103.—Au même. Venise, 11 juillet 1601.
Νικηφόρῳ τῷ Ῥοδίῳ πανοσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ἔχει τι μεθ' ἑαυτῆς ἔντερπνον καὶ ποίησις*).
Ἐνετίηθεν, ἰουλ(ίου) πρώτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 104. D : 156.]
- 104.—Au hiéromoine Nathanaël. Venise, 24 février 1590.
Ναθαναήλῳ τῷ ἐν ἱερομονάχοις ὀσιωτάτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Πάθος φυγεῖν ἐπειγόμενος, πάθει τῷ γε δοκεῖν*).
Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος τετάρτῃ ἐπὶ εἰκάδι κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 103. D : 116.]
- 105.—A Gabriel Rhoditis. Venise, 18 octobre 1590.
Γαβριήλῳ τῷ Ῥοδίτῃ ὀσιωτάτῳ καὶ παμφιλτάτῳ ἐν Χριστῷ υἱῷ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων σ(ωτη)ρίαν παρὰ Θεοῦ.
(Inc. *Οὐκ ἔφερον ὄλως τὴν κακὴν, φεῦ, τυραννίδα*).
Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 106. D : 172.]
- 106.—Au clergé de Cythère. Venise, 25 septembre 1591.
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων τοῖς ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην ἐπισκοπὴν διάγουσιν, ὀσιωτάτοις πν(ευμα)τικοῖς καὶ εὐλαβεστάτοις ἱερεῦσιν εἰρήνην καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ.
(Inc. *Ἐμοὶ μὲν ἦν ἂν καὶ μάλιστα κατ' εὐχὴν*).
Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἕκτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 89. D : 9.]
- 107.—A Arsène Maritzis. Venise, 8 août 1597.
Ἄρσενίῳ τῷ Μαρίτζῃ, ὁ ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ὡς μικροπρεπὲς οἶδ' ὅτι φήσεις τὸ δῶρον*).

- Ἐνετίηθεν, αὐγούστου ὀγδὴ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 91. D : 55.]
- 108.—A Mélétius <Vlastos>. Venise, 29 août 1601.
Μελετίω τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
(Inc. *Θαυμάσεις, οἶμαι, τί ποτ' ἄρα καὶ ἐκ τῶν*).
- Ἐνετίηθεν, αὐγούστου δευτέρῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 95. D. 78.]
- 109.—A Sophrone Paradoroulos. Venise, 26 mai 1594.
Σωφρονίω τῷ Παπαδοπούλῳ ὀσιωτάτῳ ἐν μοναχοῖς, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ἦν δ' ἄρα καὶ τοῦτο ἄφιλον, τὸ μηδὲ γράμμασι*).
- Ἐνετίηθεν, σκιρροφοριῶνος πέμπτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆδ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 124. D : 60.]
- 110.—A Parchidiacre Nicéphore. Venise, 27 juin 1590.
Τῷ πανοσιωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἀρχιδιακόνοις κυρίῳ Νικηφόρῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
(Inc. *Κατέφαγέ με, φησίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου*).
- Ἐνετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφη' ἔτος τῆς τοῦ σωτήρος ἡμῶν ἐνσάρκου οἰκονομίας. [M: 120. D: 148.]
- 111.—A Nathanaël Emboros. Venise, 22 janvier 1596.
Ναθαναήλ τῷ Ἐμπόρῳ ὀσιωτάτῳ ἐν ἱεροδιακόνοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Καθ' ἡδονὴν μοι πάντὰ παρὰ σοῦ εὐαγγέλια*).
- Ἐνετίηθεν, ἐνάτη φθίνοντος ἰαννουαρίου κατὰ τὸ ,αφῆς' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 121. D : 16.]
- 112.—Au diacre Prochoros. Venise, 18 janvier 1596.
Προχώρῳ τῷ ἱεροδιακόνῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ἐχομεν τὰ σά, Πρόχωρε ὀσιώτατε, καὶ ἐφ' οἷς*).
- Ἐνετίηθεν, ἰαννουαρίου ὀγδὴ ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφῆς' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 123. D : 21.]
- 113.—A Nicolas Rhodios. Venise, 29 septembre 1591.
Τῷ λογιωτάτῳ καὶ εὐλαβεστάτῳ Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ.
(Inc. *Ἀπητήσω μὲν σὺ δικαίως, ἐγὼ δὲ ὀφειλομένως*).
- Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος δευτέρῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 112. D : 32.]
- 114.—Au même Venise, 27 août 1591.
Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ, Μάξιμος, ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Καὶ κακῶς ἀπαλλάττειν σχεδὸν κεκινδύνευκα*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 113. D : 33.]

115.—Au même. Venise, 22 août 1591.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ.

(Inc. *Οὕτω πάντῃ πρὸς τὰς ἐπιφερομένας μοι τῶν συμφορῶν*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἐνάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 114. D : 400.]

116.—Au même. Venise, 4 juillet 1590.

Τῷ σοφωτάτῳ, καὶ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Νικολάῳ
τῷ Ῥοδίῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Ἰωάννης ὁ Ἀρμάκης προσωκείωτο μὲν σοι πάλαι*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τετάρτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 115. D : 149.]

117.—Au même. Venise, 4 juillet 1590.

Τῷ αὐτῷ, ὁ αὐτός.

(Inc. *Καὶ παίζομεν ἄρα καὶ ἡμεῖς ἔσθ' ὅτε*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τετάρτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 116. D : 150.]

118.—Au même. Venise, 28 juillet 1591.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Νικολάῳ
τῷ Ῥοδίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Πάλιν ἐγὼ κατάδικος, καὶ πάλιν κριτηρίοις προσιών*).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 117. D : 161.]

119.—Au même. Venise, 21 octobre 1591.

Νικολάῳ τῷ Ῥοδίῳ εὐλαβεστάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι,
Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Οἴμαι τι καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπολελεῖφθαι*).

Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος πρώτη ἐπὶ εἰκάδι, κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον⁴⁰. [M : 118. D : 171.]

120.—A. Jean Mourzinos. Venise, 5 février 1590.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ Ἰωάννη τῷ Μουρζίνῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Ἡδύ μοι λίαν, καὶ χαρίεν καὶ τὸ χρηστόν σου*).

Ἐνετίηθεν, ἐλαφηβολιῶνος πέμπτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα΄
ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 107. D : 7.]

⁴⁰) Le millésime manquant dans L, les six derniers mots ont été restitués d'après M.

121.—Au même. Venise, 3 mai 1599.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ, καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Μουρζίνῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ὑπηρέσιον τινός μοι δεῖ, εὐλαβέστατέ μου).

Ἐνετίηθεν, ἀφ' ἧθ' ἔτει τῷ ὑπὸ τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτήρος ἡμῶν οἰκονομίας σκιροφοριῶνος τρίτη. [M: 108. D: 61.]

122. Au même. Venise, 28 juillet 1591.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσι καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Μουρζίνῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ἐμέλλον ἄρα καὶ τοῦτο παθεῖν, καὶ τοῖς ἑμοῖς).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτη φθίνοντος, κατὰ τὸ ἀφ' ἧ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M: 109. D: 159.]

123.—A Jean Harmakis. Venise, 23 septembre 1595.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσι κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀρμάκῃ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Καὶ τίς λοιπὸν δικαίας⁴¹ ἐπὶ τῷ φιλικῷ λειποταξίῳ).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ὀγδόη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ' ἧ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M: 110. D: 12.]

124.—Au même. Venise, 26 juillet 1591.

Τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐν ἱερεῦσι, καὶ ποθεινοτάτῳ μοι ἐν Χ(ρι-
στ)ῷ νίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Ἀρμάκῃ.

(Inc. Συνήδομαί σοι ἐπὶ τῇ εἰς τὸ ὑψηλόν).

Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος πέμπτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ' ἧ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M: 111. D: 157.]

125.—A Nicolas Cosmas. Venise, 14 janvier 1596.

Νικολάῳ τῷ Κοσμᾷ εὐλαβεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθῆρων εὖ πράττειν.

(Inc. Ναὶ μὰ τὴν ἱεράν σου καὶ φίλην θεῶ ψυχὴν).

Ἐνετίηθεν, τετάρτη ἐπὶ δεκάτῃ ἰαννουαρίου κατὰ τὸ ἀφ' ἧς' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M: 119. D: 18.]

126.—A David Hoeschel. Venise, 25 septembre 1596 (ou 1595).

Δαυίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Τί ἄν σοι περὶ τῶν τοῦ παμμάκαρος Ἀθανασίου).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἕκτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ' ἧς' (sic L: ἀφ' ἧ' M) ἔτος τὸ σωτήριον. [M: 125. D: 13.]

127.—Au même Venise, 14 avril 1597.

Δαυίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος Κυθῆρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.

⁴¹) δικαίως M.

- (Inc. Ἐγὼ κατώκνον μὲν καὶ προτοῦ, καὶ οὔτοι γε).
Ἐνετίηθεν, ἀπριλ(ίου) τετάρτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος
τὸ σωτήριον. [M : 126. D : 14.]
- 128.—Au même. Venise, 20 décembre 1595 (ou 1596).
Δαυΐδη τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Μέχρι λόγων ἐρεῖς τὰ Μαξίμου, ἐπεὶ καί).
Ἐνετίηθεν, δεκεμβρίου εἰκάδι κατὰ τὸ ,αφῆε' (sic L : ,αφῆζ'
M) ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 127. D : 26.]
- 129.—Au même. Padoue, 22 mai 1593.
Ἐσχελίῳ τῷ σοφωτάτῳ, Μάξιμος Κυθήρων ἐπίσκοπος εὖ
πράττειν.
(Inc. Ἥσθη μὲν καὶ οὐ μετρίως ἐφ' οἷς μοι).
Ἐκ Παταβίου, σκιροφοριῶνος ἐνάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆγ'
ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 128. D : 27.]
- 130.—Au même. Padoue, même jour.
Ὁ αὐτὸς τῷ αὐτῷ.
(Inc. Ἀντιπέμπεταιί σοι καὶ παρ' ἡμῶν μικρὸν μὲν).
Ἐκ Παταβίου, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. [M : 129. D : 28.]
- 131.—Au même. Venise, 3 septembre 1591.
Τῷ σοφωτάτῳ Δαυΐδη τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Φορτικώτερος ἐγὼ τὰ περὶ σέ, σοφωτάτη μοι).
Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα'
ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 130. D : 36.]
- 132.—Au même. (Sans lieu,) 11 Septembre 1590.
Μάξιμος Ἐσχελίῳ εὖ πράττειν.
(Inc. Ἐκάτερόν σου τῶν γραμμάτων, ἐκομισάμην, ἐκάτε-
ρον).
Αφῆ' ἔτει, μαιμακτηριῶνος πρώτη ἐπὶ δεκάτη.
[M : 131. D : 40.]
- 133.—Au même. (Sans lieu ni date.)⁴².
Μάξιμος Ἐσχελίῳ εὖ πράττειν.
(Inc. Καὶ βασιλεῖ ποτε ὕδωρ προσειχθέν, οὐ πρὸς τὸ).
[M : 132. D : 42.]
- 134.—Au même. Venise, 14 juin 1598.
Ἐσχελίῳ τῷ σοφωτάτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Σὺ δ' ἀλλὰ παρὰ τοῦτο γοῦν συγγνωμονικὸς οἶμαι).

⁴²) Dans le texte qu'en a donné L e g r a n d (Bibl. hell. XV et XVI s., II, p. 421), cette lettre porte la même date que la précédente.

- Ἐνετίηθεν, ἀφ᾽ ἡ' ἔτει σ(ωτη)ρίῳ ἰουνίου τετάρτη ἐπὶ δεκάτη.
[M : 133. D : 49.]
- 135.—Au même. Venise, 28 août 1600.
Μάξιμος Ἐσχελίῳ εὖ πράττειν.
(Inc. *Τοιαύταις περικυκλοῦμαι φροντίδων ἐπαλληλίαις*).
Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος τρίτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀχ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον.
[M : 134. D : 53.]
- 136.—Au même. Venise, 29 septembre 1600.
Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.
(Inc. *Ἄλλ' ὅπερ ἐμοὶ τὴν κατανάγκην ποιεῖ τοῦ σιγαῖν*).
Ἐνετίηθεν, σεπτεμβρίου δευτέρα φθίνοντος κατὰ τὸ ἀχ' ἔτος τὸ σωτήριον.
[M : 135. D : 54.]
- 137.—Au même. Venise, 8 novembre 1591.
Μάξιμος Δαυΐδῃ τῷ Ἐσχελίῳ εὖ πράττειν.
(Inc. *Πολὺς εἶπερὶ ἡμᾶς τοῖς φίλοις, καὶ τοῖς*).
Ἐνετίηθεν, ἀνθεστηριῶνος ὄγδοη ἰσταμένου κατὰ τὸ ἀφ᾽ ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον.
[M : 136. D : 65.]
- 138.—Au même. Venise, 22 avril 1592.
Δαυΐδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ἄει μὲν ἐγὼ πρὸς τὸ γράφειν ἐτοίμως ἐπέιγομαι*).
Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος ἑνάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ᾽ ἡβ' ἔτος τὸ σωτήριον.
[M : 137. D : 80.]
- 139.—Au même. Venise, 27 mai 1592.
Μάξιμος Ἐσχελίῳ εὖ πράττειν.
(Inc. *Καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τῆς σῆς ἀγάπης*).
Ἐνετίηθεν, σκιροφοριῶνος τετάρτη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ᾽ ἡβ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον.
[M : 138. D : 86.]
- 140.—Au même. Venise, 23 janvier 1598.
Μάξιμος ταπεινὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος Ἐσχελίῳ τῷ σοφωτάτῳ εὖ πράττειν.
(Inc. *Οἶδ' ὅτι με ἀφιλίας γράψῃ γραφήν, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον*).
Ἐνετίηθεν, ἰαννουαρίου ὄγδοη φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ᾽ ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον.
[M : 139. D : 87.]
- 141.—Au même. Venise, 29 avril 1598.
Δαυΐδῃ τῷ Ἐσχελίῳ ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. *Ἐγὼ πάλαι μὲν εἰς τὴν τοῦ Φωτίου χορηγίαν*).
Ἐνετίηθεν, ἀπριλ(ίου) δευτέρα φθίνοντος κατὰ τὸ ἀφ᾽ ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον.
[M : 140. D : 90.]

142.—Au même. Venise, 2 juin 1598⁴³.

Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.

(Inc. *Συνήδομαί σοι τῆς ἀσφαλοῦς τοῦ βιβλίου λήψεως*).

Ἐνετίηθεν, ἰουνίου δευτέρῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 141. D : 91.

143.—Au même. Venise, 16 août 1591.

Δαυΐδη τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Τί πράττεις ὁ τῆς ἐμῆς ψυχῆς δυνάστης*).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 142. D : 94.

144.—Au même. Mussolente, mars 1601⁴⁴.

Δαυΐδη τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Μειτέβαλέ μου τὸ περιαλγὲς τῆς ψυχῆς διὰ τε ἄλλα*).

Ἐκ Μουσολέντου, ,αχά' κατὰ μῆνα τὸν μάρτιον.

[M : 143. D : 107.

145.—Au même. Venise, 5 mars 1590.

Τῷ σοφωτάτῳ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Πῶς οἶμι μου τὴν καρδίαν δεδῆχθαι, ἐφ' οἷς*).

Ἐνετίηθεν, μουνυχιῶνος πέμπτῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 144. D : 117.

146.—Au même. (Sans lieu ni date.)

Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.

(Inc. *Ὅτι μὲν σοι, εἰ καὶ μεταχρόνια, ἐπεδόθη⁴⁵ τὰ παρ' ἡμῶν — des. mut. καὶ ἡ τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Δυσκόλου γραμματικῆ, πρὸς δὲ καὶ⁴⁶*). [M : 145. D : 118.

147.—Au même. Venise, 7 octobre 1591.

Δαυΐδη τῷ Ἐσχελίῳ σοφωτάτῳ ἀνδρί, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Ἀναπέμπεται σοι⁴⁷ παρ' ἡμῶν ἡ βίβλος, σοφώτατε*).

Ἐνετίηθεν, πνανεψῶνος ἑβδόμῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 146. D : 128.

148.—Au même. Moussolente, 10 août 1598.

⁴³) Vers le milieu de la lettre, chacun de nos deux copistes signale, par deux lignes laissées en blanc, une lacune du modèle.

⁴⁴) La lettre est suivie d'une pièce de cinq distiques élégiaques, adressée à Hoeschel éditeur de Photius (éd. Legend, Bibl. hell. XV et XVI s., II, p. LXVIII).

⁴⁵) ἀπεδόθη M.

⁴⁶) Après ce mot, le copiste de L a laissé en blanc une page et trois lignes; le copiste de M, une demi-page.

⁴⁷) σοι M : om. L.

᾽Εσχελίω τῷ σοφωτάτῳ, Μάξιμος.

(Inc. *Κινεῖς με συστελλόμενον ἔκουσίως ᾽Εσχέλιε, καὶ*)

᾽Εκ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Μουσολέντου, αὐγούστου δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ᾽α΄ ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 147. D : 132

149.—Au même. Venise, même date (?).

᾽Εσχελίω τῷ σοφωτάτῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. *Οἶδ' ὅτι μου φιλία; ὀλιγωρίαν καταψηφιῆ*).

᾽Ενετίηθεν, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος⁴⁸.

[M : 148. D : 134.

150.—Au même. Venise, 15 octobre 1599.

Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.

(Inc. *᾽Απέτισά τι μικρόν τοῦ πρὸς σέ μου χρέους*).

᾽Ενετίηθεν, ,αφ᾽θ΄ ἔτει, ὀκτωβρίου πέμπτη ἐπὶ δεκάτη.

[M : 149. D : 135.

151.—Au même, Venise, 8 juin 1590.

Δαυΐδη τῷ ᾽Εσχελίω ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος ὁ Μαργού-
νιος ἐπίσκοπος Κυθῆρων εὖ πράττειν.

(Inc. *Θεόν τινα εἶναι τὴν φήμην, ἀνδρός τινος*).

᾽Ενετίηθεν, ἑκατομβαιῶνος ὀγδόη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφ᾽ ἔτος
τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας. [M : 150. D : 144.

152.—Au même. Venise, 6 juillet 1601.

Μάξιμος ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος Δαυΐδη τῷ ᾽Εσχελίω
εὖ πράττειν.

(Inc. *Ποίαν οἶει με τὴν ψυχὴν ἔχειν, τῆς σῆς μελιρρύτου*).

᾽Ενετίηθεν, ἰουλ(ίου) ἕκτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αχ᾽ ἔτος τὸ σω-
τήριον. [M : 151. D : 153.

153.—Au même. Venise, 28 juillet 1590.

Δαυΐδη τῷ ᾽Εσχελίω, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθῆρων εὖ πράτ-
τειν.

(Inc. *Πάλιν ἐγὼ φορτικὸς ὁ παμπάλαιος, καὶ πάλιν*).

᾽Ενετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ᾽ ἔτος
τὸ σωτήριον. [M : 152. D : 158.

154.—Au même. Venise, 4 août 1590 (ou 4 février 1601).

Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων ὁ Κρής, ᾽Εσχελίω τῷ
σοφωτάτῳ ἀνδρὶ εὖ πράττειν.

(Inc. *Μικροῦ καὶ Πυθαγορείων δόγμασι συνεισφέρομαι*).

⁴⁸) Cette indication est suspecte, car la même lettre, dans l'édition de Legrand (Bibl. hell. XV et XVI s., II, p. 138-139) porte la date du 13 septembre 1599.

- Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος τετάρτη ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σωτήριον (sic. L : ἔλαφηβολιῶνος δ' ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αχα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον M). [M : 153. D : 169.]
- 155.—A Friedrich Sylburg. Venise, 11 septembre 1590.
Φρεδερίκῳ τῷ Συλπουργίῳ ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων ὁ Μαργούνιος σωτηρίαν ἐν Χ(ριστ)ῷ.
(Inc. Ἐπειδὴ σοι φίλα καὶ τὰ παρ' ἡμῶν παιδικὰ).
Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος πρώτη ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 161. D : 39.]
- 156.—Au même. (Sans lieu,) 19 octobre 1591.
Φρεδερίκῳ τῷ Συλπουργίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Ἰκέτης ἀντικατέστην σου πρὸς τὸν λαμπρότατον).
Πυανεψιῶνος δεκάτῃ ἐνάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 162. D : 63.]
- 157.—Au même. Venise, 8 octobre 1591.
Φρεδερίκῳ τῷ Συλπουργίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Χαρίεντά μοι τὰ παρὰ σοῦ ὅτι μάλιστα).
Ἐνετίηθεν, πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 163. D : 129.]
- 158.—Au même. Venise, 28 juillet 1591.
Φρεδερίκῳ τῷ Συλπουργίῳ, Μάξιμος.
(Inc. Ὁ τοῦ Νύσσης κατηχητικὸς λόγος πρὸ μικροῦ).
Ἐνετίηθεν, μεταγεινιῶνος τρίτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 164. D : 164.]
- 159.—A Ascanio Persio. Venise, 13 juin 1597.
Ἀσκανίῳ τῷ Περσίῳ, Μάξιμος.
(Inc. Ὡς εὐπρεπές σοι τὸ προσχηματῶδες τοῦ λόγου).
Ἐνετίηθεν, ἰουνίου τρίτῃ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 157. D : 15.]
- 160.—Au même. Venise, 1591.
Ἀσκανίῳ τῷ Περσίῳ σοφωτάτῳ ἀνδρὶ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
(Inc. Ὡς εὐπρόσωπός σοι ἡ ἐξαίτιασις, καὶ πρὸς τὸ).
Ἐνετίηθεν, ,αφῆα' ἔτει τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας. [M : 159. D : 25.]
- 161.—Au même. Venise, 12 décembre 1597.
Τῷ σοφωτάτῳ Ἀσκανίῳ τῷ Περσίῳ δημοσίᾳ ἐν Βονωνίᾳ τὰ περὶ τοὺς λόγους διδάσκοντι, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
(Inc. Ἐπαινῶ σου τὸ τῆς γνώμης ἐπιεικές τε καὶ μέτριον).

- Ἐνετίηθεν, ποσειδεῶνος δευτέρῳ ἐπὶ δεκάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἠζ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 167. D : 75.]
- 162.—A Filippo Siminello. Venise, 25 septembre 1595.
 Φιλίππῳ τῷ Σιμινέλλῳ λογιωτάτῳ νεανίᾳ, Μάξιμος.
 (Inc. *Τίς ἢ ἐπὶ τοσοῦτον σιγή, καὶ τῆς ἐπαινετῆς*)
 Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἕκτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἠε' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 155. D : 10.]
- 163.—Au même. Venise, 8 février 1597.
 Φιλίππῳ τῷ Σιμινέλλῳ λογιωτάτῳ ἐν νεανίαις, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Δῶρόν σοι πέμπεται παρ' ἡμῶν, λογιώτατε*).
 Ἐνετίηθεν, φευρουαρίου ὀγδόῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἠζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 165. D : 88.]
- 164.—Au même. Venise, 22 août 1591.
 Τῷ λογιωτάτῳ ἐν Χριστῷ ἀδελφῷ Φιλίππῳ τῷ Σιμινέλλῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Καὶ παρὼν ἤδη τὴν περὶ τὰ καλά σου ἤδειν*).
 Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἐνάτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἠα' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 166. D : 101.]
- 165.—A Georges Maximos. Venise, 3 août 1594.
 Γεωργίῳ τῷ Μαξίμῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Πέπαικται μοι τὰ περὶ τὰς καλὰς τῶν ὀπωρῶν*).
 Ἐνετίηθεν, αὐγούστου τρίτῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἠδ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 156. D : 11.]
- 166.—Au même. Venise, 27 avril 1592.
 Γεωργίῳ τῷ Μαξίμῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Τὸ τῆς λήθης ὕδωρ ἐκπέπωκας, ὦ Γεώργιε*).
 Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος τετάρτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἠβ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 178. D : 82.]
- 167.—Au même. Venise, 29 avril 1592.
 Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Οὐ ψιλῆς ἐμοὶ καὶ μόνης παρὰ τῶν φίλων*).
 Ἐνετίηθεν, θαργηλιῶνος δευτέρῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἠβ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 179. D : 83.]
- 168.—A Jean Coressios. Venise, 21 août 1600.
 Τῷ σοφωτάτῳ ἐν ἰατροῖς κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Κορέση, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Τὸν μὲν περὶ τὰ αἰσθητὰ ἔρωτα, καὶ ὄν*).
 Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος δεκάτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αχ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 168. D : 51.]

- 169.—Au même. Padoue, 2 septembre 1590.
 Τῷ σοφωτάτῳ ἐν ἰατροῖς κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Κορέση, Μάξι-
 μος εὖ πράττειν.
 (Inc. Ἀγανακτήσεις, οἶμαι, ἢ γοῦν δυσχερανεῖς ὀπωσοῦν).
 Ἐκ Παταβίου, μαιμακτηριῶνος δευτέρῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἧ'
 ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 169. D : 123.]
- 170.—Au même. Venise, 2 septembre 1591.
 Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων.
 (Inc. Δεινός μου τῆ ψυχῆ ἔρωσ τῆς σῆς σοφίας).
 Ἐνετίθην, μαιμακτηριῶνος δευτέρῃ ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'ἧ'
 ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 170. D : 124.]
- 171.—A Constantin Loucaris. Venise, 19 octobre 1595.
 Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων, Κωνσταντίνῳ τῷ
 Λουκάρει ἀδελφῷ ἐν Χριστῷ εὖ πράττειν.
 (Inc. Ἐπαινεῖς καὶ ψέγεις κατὰ τὸ αὐτό, κατ' ἄλλο).
 Ἐνετίθην, πυανεψιῶνος δεκάτῃ ἐνάτῃ κατὰ τὸ ,αφ'ἧε' ἔτος τὸ
 σ(ωτή)ριον. [M : 176. D : 62.]
- 172.—Au même. Venise, 27 octobre 1591.
 Ὁ αὐτὸς Κωνσταντίνῳ τῷ Λουκάρει.
 (Inc. Ἀγανακτεῖς, ὡς ἔοικας, καὶ ὥσπερ τινὸς εὐλόγου).
 Ἐνετίθην, πυανεψιῶνος τειάρτῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἧα' ἔτος
 τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 177. D : 64.]
- 173.—A Pierre Pingris. Venise, 23 mai 1592.
 Πέτρῳ τῷ Πιγγρῆ ἔλλογιμωτάτῳ καὶ φιλτάτῳ νεανία, Μάξι-
 μος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
 Inc. Σφοδρὸν ἡμῶν τῆ ψυχῆ τὸ πρὸς σὲ φίλτρον).
 Ἐνετίθην, σκιροφοριῶνος ὀγδόῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἧβ'
 ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 180. D : 84.]
- 174.—Au même. Venise, 29 mai 1592.
 Τῷ αὐτῷ, Μάξιμος.
 (Inc. Ἐπειδὴ σοι φίλα τὰ παρ' ἡμῶν, Πέτρε).
 Ἐνετίθην, σκιροφοριῶνος δευτέρῃ φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἧβ'
 ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 181. D : 85.]
- 175.—A Métrophane. Monastère de Saint-Catherine (Candie), 9
 septembre 1584.
 Μάξιμος Μητροφάνει τῷ ἀδελφῷ εὖ πράττειν.
 (Inc. Ὁρᾶς οἶα πάσχει⁴⁹, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, τί ποιεῖν).
 Ἐκ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης τῶν Σιναῖτων,

⁴⁹) πάσχειν M.

- ,αφπδ' μαιμακτηριῶνος ἐνάτη ἵσταμένου⁵⁰. [M : 158. D : 23.]
- 176.—A Michel Vlastos. Venise, 25 mars 1598.
 Τῷ λογιωτάτῳ ἐν νεανίαις Μιχαήλῳ τῷ Βλαστῷ, Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Περιβαρῆ σοι*⁵¹ *πως τάχα τὰ τῆς ἡμετέρας γέγονε*).
 Ἐνετίηθεν, μαρτίου ἕκτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 173. D : 48.]
- 177.—A Léonard Mindonios. Venise, 21 août 1600.
 Τῷ σοφωτάτῳ ἐν ἰατροῖς κυρίῳ Λεονάρδῳ τῷ Μεντονίῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
 (Inc.. *Εἰ καὶ κατὰ τοὺς γεωμετρικοὺς κανόνας, τὰ τῷ αὐτῷ*).
 Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος δεκάτη φθίνοντος κατὰ τὸ ,αχ' ἔτος τὸ σωτήριον [M : 174. D : 52.]
- 178.—A Rinaldo Molinetti. Padoue, 8 novembre 1569.
 Τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Ῥινάλδῳ τῷ Μολινέτῳ, Ἐμμανουὴλ Μαργούνιος ὁ Κρής χαίρειν.
 (Inc. *Πάλαι μὲν τὸ εὐπαίδευτόν τε καὶ ἔμπειρόν σου*).
 Ἐν Παταβίῳ, κατὰ τὸ ,αφξθ', ἀνθεστηριῶνος ὀγδόη ἵσταμένου. [M : 175. D : 59.]
- 179.—A André Schott. Venise, 18 juillet 1598.
 Ἀνδρέα τῷ Σχότῳ σοφωτάτῳ ἀνδρί, Μάξιμος.
 (Inc. *Συνήδομαί σοι τῆς περὶ τὰ καλὰ τῶν μαθημάτων*).
 Ἐνετίηθεν, ἰουλ(ίου) ὀγδόη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 154. D : 92.]
- 180.—A Georges Xénos, logothète de la grande Eglise. Venise, 16 août 1591.
 Τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρίῳ Γεωργίῳ τῷ Ξένῳ ἤδη λογοθέτῃ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, Μάξιμος ἐπίσκοπος Κυθήρων εὖ πράττειν.
 (Inc. *Ἡμεῖς μετὰ τὴν πρώτην ὑμῶν ἐπὶ τοῖς γράμμασι*).
 Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δεκάτη κατὰ τὸ ,αφ'ἡ' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 182. D : 98.]
- 181.—A Georges Higouménos. Mussolente, 5 février 1600.
 Γεωργίῳ τῷ ἡγουμένῳ⁵², Μάξιμος εὖ πράττειν.
 (Inc. *Ὁ δὲ χρηστὸς Ἀντώνιος ἔτι ὄλωσ σιγαῖ*).
 Ἐκ τοῦ Μουσολέντου ,αχ' ἔτει σ(ωτη)ρίῳ, φευρουαρίου πέμπτη ἵσταμένου. [M : 171. D : 106.]

⁵⁰) Le lieu et la date manquent dans M.

⁵¹) σοι M : om. L.

⁵²) sic L : Γεωργίῳ τῷ Μαξίμῳ M.

182.—A Aloysio Lollino. Padoue, 4 septembre 1591.

Τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ λαμπροτάτῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Ἀλουζίῳ τῷ Λολίνῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων φιλοσοφίας ἄκρας ἀπόλαυσιν.

(Inc. Καὶ τὰ τοῦ πόθου μου ἤδη ὁ δαίμων τετέλεκεν).

Ἐκ Παταβίου μαιμακτηριῶνος τετάρτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 183. D : 111.]

183.—A Nathanaël Emboros. Mussolente, 12 février 1598.

Ναθαναήλ τῷ Ἐμπόρῳ, Μάξιμος.

(Inc. Παρακατέχει καὶ σέ, τί γὰρ φιλῶν οὐκ ἂν εἴποιμι).

Ἐκ τοῦ ἐρημικοῦ Μουσολέντου, ,αφῆη' φευρουαρίου δευτέρου ἐπὶ δεκάτῃ. [M : 122. D : 113.]

184.—A Manuel Moschettis. Mussolente, 8 juillet 1598.

Μανουήλῳ τῷ Μοσχέτῃ λογιωτάτῳ ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀδελφῷ, Μάξιμος.

(Inc. Τί ἀθυμεῖς καὶ κατατήκεις σαντόν, καὶ τῷ γε δοκεῖν).

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Μουσολέντου, ,αφῆη' ἔτει τῷ σ(ωτη)ρίῳ, ἰουλ(ίου) ὀγδόῃ. [M : 184. D : 130.]

185.—A Constantin Servius. Venise, 5 août 1591.

Κωνσταντίνῳ τῷ Σέρβῳ ἰατρῷ ἀρίστῳ καὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων εὖ πράττειν.

(Inc. Εἴτ' ἐρεῖς δι φιλεῖς ἐκτόπως, καὶ τῶν πρωτείων).

Ἐνετίηθεν, βοηδρομιῶνος πέμπτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφῆα' ἔτος τὸ σωτήριον. [M : 185. D : 165.]

186.—Baptiste Cabasilas à Georges Vlasios. (Sans lieu,) 3 janvier 1616.

Τῷ τιμιωτάτῳ καὶ ἐν σπουδαίοις ἀρίστῳ Γεωργίῳ τῷ Βλασίῳ, Βαπτιστῆς εὖ πράττειν.

(Inc. Ἡ εὐλαλος χελιδὼν, διαγελῶντος τοῦ ἔαρος, τὴν ἰδίαν).

Γαμηλιῶνος τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αχίς' ἔτος τὸ σωτήριον. — Ὁ σὸς κατὰ πνεῦμα Βαπτιστῆς Καβάσιλας. [M : 186.]

187.—Authentification d'un chrysobulle appartenent à Stavros Apsaras. Venise, 27 octobre 1597.

Πίστις εἰς τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Σταύρου Ἀψαρᾶ.

(Inc. Τίμιον ἔργον ἢ ἀρετὴ, καὶ τοῖς πᾶσιν αἰδέσιμον).

Κατὰ τὸ ,αφῆζ' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον, ὀκτωβρίου τετάρτη φθίνοντος, Ἐνετίησι. Ὁ ταπεινὸς Κυθῆρων ἐπίσκοπος Μάξιμος.

[M : 189. D : 72.]

188.—Lettre patriarcale rédigée pour Sophrone de Jérusalem. Octobre 1599.

Πατριαρχική, ἣν ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Μάξιμος Σωφρονίῳ τῷ μακαριωτάτῳ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ.

(Inc. *Οἱ ἀπανταχοῦ ὄντες πανιερώτατοι μητροπολίται*).

Ἐν ἔτει ,αφ'ἣθ' τῆς ἐνσάρκου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οἰκονομίας κατὰ μῆνα τὸν ὀκτώβριον⁵⁹. [M : 190.

189.—Homélie prononcée lors de la réconciliation avec Gabriel Sévère. <Pâques 1591>.

Ὅμιλία σύντομος γενομένη ἐπὶ τῇ διαλλαγῇ Γαβριὴλ τοῦ πανιερωτάτου Φιλαδελφίας ἀρχιεπισκόπου, καὶ Μαξίμου ἐπισκόπου Κυθῆρων.

(Inc. *Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιástῳ ἡ γῆ—des. καὶ ἐν τρισὶ προσώποις θεωρουμένην θεότητα, ἣ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν*).

[M : 191.

190.—Homélie sur l'Épiphanie.

Μαξίμου ταπεινοῦ Κυθῆρων ἐπισκόπου εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν ἐπιφανείων τοῦ σωτῆρος λόγος ἐγκωμιαστικός.

(Inc. *Καὶ ποῦ δ' ἂν ἡμεῖς τὰς τοῦ λόγου ἡγίας — des. καὶ τερφθῶμεν αἰώνια, ἐν Χ(ριστῷ) τῷ ἀληθινῷ θεῷ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν*). [M : 192.

191.—Seconde homélie sur l'Épiphanie.

Τοῦ αὐτοῦ ἕτερος εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτὴν.

(Inc. *Τίς ἡ τερπνότης ; τί τὸ ταύτης τῆς ἱερᾶς συνδρομῆς — des. καταξιούμεθα μακαριότητος, ἐν Χ(ριστῷ) Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν*).

[M : 193.

192.—Apologie adressée au Saint-Synode. Venise, 3 octobre 1592.

Τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐν Χ(ριστῷ) συναθροισθείσῃ ἱερᾷ συνόδῳ, πατράσι παναιδεσιμωτάτοις, καὶ κυρίοις ἐντιμοτάτοις, Μάξιμος ταπεινὸς ἐπίσκοπος Κυθῆρων, πᾶν ὃ τι σωτηριῶδες καὶ εἰς θεῖαν ἦχον δόξαν καὶ εὐαρέστησιν.

⁵⁹) Dans M, le mois manque, mais une main moderne a suppléé *μάρτιον* variante tirée «ἐκ τοῦ X. Δ». (? , vraisemblablement un autre manuscrit, peut-être celui du libraire Christodoulos, X[ριστο]δ[ούλου]? Cf. cidessous, p. 253.)

(Inc. Ἐμοὶ μὲν, ὦ ἱερὰ καὶ θεοσύλλεκτος τοῦ κυρίου).

Ἐνετίηθεν, πνανεπιῶνος τρίτη ἰσταμένου κατὰ τὸ ,αφ'β' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 187.

193.—Epiigramme (douze distiques élégiaques).

Πρὸς τινὰ κακῶς λέγοντα τοὺς Ἕλληνας, Ἐμμανουήλου.

(Inc. Τίπιτε ἀτασθαλίησι μεμιγμένα ῥήματα βάζεις;—des. Πῶς νοέειν σε δέον, εἴ γ' ἐθέλῃς τί λέγειν.) [M : 194.

[194]⁵⁴—A Léonce Eustrate. Venise, 11 septembre 1591.

Τῷ σοφωτάτῳ Λεοντίῳ τῷ Εὐστρατίῳ, Μάξιμος εὖ πράττειν.

(Inc. Ἀπῆλθες, ἔμοι δὲ κατέλιπες δάκρυα).

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ια' κατὰ τὸ ,αφ'α' ἔτος τὸ σ(ωτή)ριον. [M : 160. D : 37.

La simple lecture de la liste qui précède permet d'apprécier l'importance du «corpus» épistolaire conservé dans les manuscrits de Paris. Bien qu'il lui manque un bon nombre d'unités pour être complet, cet ensemble constitue la plus ample collection connue jusqu'à présent des lettres de Margounios : les lettres y sont réparties sur plus de trente années de la vie du prélat (de 1569 à 1601, avec un maximum d'activité épistolaire dans les années 1590-1591); le nombre des correspondants à qui elles sont adressées dépasse la cinquantaine.

Il est souhaitable que d'autres chercheurs puissent trancher les incertitudes que renferme encore notre liste, notamment sur les points où les manuscrits L et M divergent catégoriquement dans la datation. Il faut souhaiter surtout que d'autres descriptions précises fassent peu à peu connaître la totalité des documents conservés, pour que soit enfin rendue possible une édition sérieuse de la correspondance de Maxime Margounios.

Paris, décembre 1946.

CHARLES ASTRUC
Bibliothèque Nationale.

⁵⁴) Cette lettre, dont la description est donnée ici d'après M, ne figure pas dans L.

APPENDICE

1) TABLES DE CONCORDANCE

D = Liste publiée par C. Dyovouniotis, principalement d'après le ms. Athen. 1126.

M = Parisin. Suppl. gr. 1310.

L = Liste dressée dans le présent article et fondée sur le Paris. Suppl. gr. 621.

I								
D.	M.	L.	D.	M.	L.	D.	M.	L.
1	76	73	36	130	131	71	23	30
2	81	83	37	160	manque [194]	72	189	187
3	79	74	38	62	63	73	52	36
4	59	60	39	161	155	74	24	31
5	35	37	40	131	132	75	167	161
6	60	61	41	33	21	76	25	32
7	107	120	42	132	133	77	94	88
8	85	87	43	34	38	78	95	108
9	89	106	44	5	5	79	86	89
10	155	162	45	36	39	80	137	138
11	156	165	46	6	6	81	26	33
12	110	123	47	29	24	82	178	166
13	125	126	48	173	176	83	179	167
14	126	127	49	133	134	84	180	173
15	157	159	50	30	25	85	181	174
16	121	111	51	168	168	86	138	139
17	71	80	52	174	177	87	139	140
18	119	125	53	134	135	88	165	163
19	72	78	54	135	136	89	93	101
20	90	99	55	91	107	90	140	141
21	123	112	56	73	79	91	141	142
22	27	22	57	48	45	92	154	179
23	158	175	58	92	100	93	40	47
24	28	23	59	175	178	94	142	143
25	159	160	60	124	109	95	64	65
26	127	128	61	108	121	96	82	84
27	128	129	62	176	171	97	49	44
28	129	130	63	162	156	98	182	180
29	42	46	64	177	172	99	41	48
30	2	12	65	136	137	100	114	115
31	3	13	66	63	64	101	166	164
32	112	113	67	96	92	102	20	18
33	113	114	68	21	28	103	65	66
34	4	19	69	51	35	104	97	93
35	61	62	70	22	29	105	98	94

D.	M.	L.	D.	M.	L.	D.	M.	L.
106	171	181	131	44	51	155	77	76
107	143	144	132	147	148	156	104	103
108	99	95	133	31	26	157	111	124
109	100	96	134	148	149	158	152	153
110	101	97	135	149	150	159	109	122
111	183	182	136	11	11	160	78	77
112	7	14	137	67	68	161	117	118
113	122	183	138	12	9	162	84	86
114	45	49	139	80	75	163	87	90
115	8	7	140	74	81	164	164	158
116	103	104	141	13	20	165	185	185
117	144	145	142	69	69	166	88	91
118	145	146	143	105	102	167	50	43
119	43	50	144	150	151	168	17	8
120	9	16	145	14	2	169	153	154
121	37	40	146	15	3	170	38	41
122	66	67	147	16	4	171	118	119
123	169	169	148	120	110	172	106	105
124	170	170	149	115	116	173	18	10
125	42	46	150	116	117	174	19	17
126	83	85	151	68	70	175	39	42
127	10	15	152	102	98	176	70	71
128	146	147	153	151	152	177	58	72
129	163	157	154	75	82	178	1	1
130	184	184						

II

M.	L.	M.	L.	M.	L.	M.	L.
1	1	15	3	29	24	43	50
2	12	16	4	30	25	44	51
3	13	17	8	31	26	45	49
4	19	18	10	32	27	46	52
5	5	19	17	33	21	47	53
6	6	20	18	34	38	48	45
7	14	21	28	35	37	49	44
8	7	22	29	36	39	50	43
9	16	23	30	37	40	51	35
10	15	24	31	38	41	52	36
11	11	25	32	39	42	53	55
12	9	26	33	40	47	54	56
13	20	27	22	41	48	55	59
14	2	28	23	42	46	56	57

M.	L.	M.	L.	M.	L.	M.	L.
57	58	92	100	127	128	162	156
58	72	93	101	128	129	163	157
59	60	94	88	129	130	164	158
60	61	95	108	130	131	165	163
61	62	96	92	131	132	166	164
62	63	97	93	132	133	167	161
63	64	98	94	133	134	168	168
64	65	99	95	134	135	169	169
65	66	100	96	135	136	170	170
66	67	101	97	136	137	171	181
67	68	102	98	137	138	172	54
68	70	103	104	138	139	173	176
69	69	104	103	139	140	174	177
70	71	105	102	140	141	175	178
71	80	106	105	141	142	176	171
72	78	107	120	142	143	177	172
73	79	108	121	143	144	178	166
74	81	109	122	144	145	179	167
75	82	110	123	145	146	180	173
76	73	111	124	146	147	181	174
77	76	112	113	147	148	182	180
78	77	113	114	148	149	183	182
79	74	114	115	149	150	184	184
80	75	115	116	150	151	185	185
81	83	116	117	151	152	186	186
82	84	117	118	152	153	187	192
83	85	118	119	153	154	188	34
84	86	119	125	154	179	189	187
85	87	120	110	155	162	190	188
86	89	121	111	156	165	191	189
87	90	122	183	157	159	192	190
88	91	123	112	158	175	193	191
89	106	124	109	159	160	194	193
90	99	125	126	160	manque [194]		
91	107	126	127	161	155		

2) NOTE BIBLIOGRAPHIQUE ADDITIONNELLE

(février 1949)

Ce petit travail était terminé depuis environ deux ans quand je le soumis à M. Man. Manoussakas, parfait connaisseur de l'histoire et des lettres crétoises. Celui-ci me fournit aussitôt une abondante masse d'indications bibliographiques relatives au sujet, ce qui m'engage aujourd'hui à développer quelques points et à ajouter diverses précisions. Malheureusement (et je m'étais déjà heurté à cette difficulté), la documentation en langue grecque demeure inaccessible pour une grande part aux chercheurs travaillant à Paris : je dois donc me borner souvent à mentionner des études dont je n'ai pu prendre connaissance, alors qu'il m'eût importé au premier chef de comparer, par exemple, les descriptions de N. Bées et de L. N. Politis avec celle de Dyovouniotis et avec ma propre liste.

C. Dyovouniotis ne s'est pas borné à présenter les lettres de Margounios : sa liste fait partie d'une étude bio-bibliographique d'ensemble. Il commence par donner les sources générales («Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», t. IV, 1920, p. 155-156), et c'est à cette bibliographie qu'il faut se reporter pour étoffer les indications fournies par L. Petit. La biographie de Margounios est ensuite établie avec rigueur et sens critique (contrairement aux essais antérieurs de Sathas, et même de Démétracopoulos); elle occupe les pages 156-168, 209-216 et 321 du même tome de la même revue. Suit la description des œuvres, réparties en sept catégories (Œuvres dogmatique et apologétiques; discours et homélies; lettres; hymnes et poèmes; œuvres liturgiques; traductions; éditions) : voir *ibidem*, t. IV, p. 321-324, 386-388, 418-425, 671-673, 722-730, 781-785, et t. V (1921), p. 269-280, 390-396, 481-487. Enfin viennent les conclusions de l'auteur (t. V, p. 487-492). Signalons que Dyovouniotis édite (t. IV, p. 722-728) les deux homélies sur l'Épiphanie (nos 190 et 191 de notre liste), mais avec un énorme lacune dans la première : environ une page et demie de texte a été sautée. Malgré ce lapsus et les fautes matérielles qui défigurent la liste des lettres, cette étude est le travail essentiel à consulter pour toute recherche sur l'évêque de Cythère. M. le professeur C. Amantos la recommande «πρὸ πάντων» dans la courte bibliographie qu'il consacre à Margounios

(Σιναϊτικὰ μνημεῖα ἀνέκδοτα [1928]=Παράρτημα τῶν «Ἑλληνικῶν», 1, p. 26).

M. Amantos lui-même publie (*ibid.*, p. 23 - 26) le troisième testament du prélat grec (26 juin 1602) d'après le cod. Sinaïticus 2206, f. 13, puis il complète (p. 26-27) la bibliographie de Dyouniotes en indiquant notamment la description détaillée, par N. Bées, d'un manuscrit des lettres de Margounios «κατὰ κώδικα τῆς μονῆς Λευκασίου» (dans le Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας IX, 1926, p. 72 ss.).

Le même manuscrit de la correspondance serait décrit par L. N. Politis dans Ἑλληνικά, t. XI (1939), p. 96.

L'Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, t. XV (1939), contient un inventaire, par C. Dyouniotes, des notes posthumes de B. Mystakidis ; sous les numéros 88 à 91 (p. 373-374) sont recensées des copies de lettres de Margounios effectuées par Mystakidis d'après trois manuscrits du Saint-Sépulcre : les mss. 240, 328 (=376) et 463.

De l'abondante bibliographie antérieure aux travaux de Dyouniotes, je ne mentionnerai ici que les indications à retenir sur divers manuscrits qui conservent des éléments de la correspondance en question.

Matthieu Paranikas a consacré un article à Margounios (Ὁ ΚΠ ἑλληνικὸς φιλολογικὸς Σύλλογος, tome X, 1875-1876, p. 22 ss), dans lequel il édite, d'après un manuscrit lui appartenant, (p. 23) la lettre 34 de notre liste, avec une date divergente (juin 1592), puis (p. 23 - 24) notre lettre 5 (qu'il date du 3 septembre 1590), enfin (p. 24 - 29) l'apologie au Saint-Synode, adressée de Padoue (au lieu de Venise : cf. notre n° 192),

Selon Papadopoulos-Kerameus (Ὁ ἐν ΚΠ. ἑλλ. φιλολ. Σύλλογος, t. XVII, 1882 - 1883, p. 53 - 54), le même Paranikas a édité, dans sa «Σαββατιαία ἐπιθεώρησις ΚΠ.» (1878), quarante-quatre lettres de notre auteur «ἐκ κώδικος τῆς ἐν Ἀρετσοῦ σχολῆς» : certaines de ces lettres, précise Papadopoulos - Kerameus, avaient déjà été éditées par Lami, Legrand, Sathas (dans le Βιογραφικὸν σχεδίασμα περὶ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', Athènes 1870, qui contient effectivement vingt-et-une lettres à Jérémie II et une à Théolepte), par Démétracopoulos, et aussi par Théophile Corydalée. Un exemple, entre autres, de l'anarchie dont a souffert jusqu'ici la publication des lettres de Margounios !

Dans le même article, A. Papadopoulos - Kerameus signale

plusieurs autres manuscrits : — 1) le ms. 23 du Séminaire de Trébizonde, contenant 173 lettres de Margounios, auxquelles s'ajoutent les deux λόγοι sur l'Épiphanie, les deux lettres de Glynzounios, la lettre de Michel Vlastos, et celle de Jérémie II aux Vénitiens (soit nos numéros 190, 191, 22, 23, 54 et 34); il décrira de nouveau ce ms. en 1912, dans les «Βυζαντινὰ Χρονικά», t. XIX, p. 240 ; — 2) le ms. 29 «τῆς ἐν Γκιουμουσχανὲ βιβλιοθήκης τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου», qui comporte neuf lettres ; — 3) un ms. appartenant au libraire épirote Christodoulos (?) ; — 4) le ms. 10 de la bibliothèque du Sylloge grec de Constantinople, qui compte aux ff. 49-61^v quinze lettres de Margounios. Suit (p. 66-71) l'édition de six lettres tirées de ce dernier manuscrit, dont cinq correspondent à nos numéros 50, 40, 67, 187 et 188 (pour cette lettre 188, l'édition confirme la leçon : κατὰ μῆνα Μάρτιον).

Précisons enfin le contenu de quelques autres manuscrits, dans la mesure où les catalogues le permettent.

A Athènes, le ms. 79 de la Bibliothèque du Parlement hellénique (v. «Νέος Ἑλληνομνήμων», IV, 1907, p. 112) compte 136 lettres, suivies de l'authentification du chrysobulle appartenant à Stavros Apsaras (notre n° 187) et de l'homélie de réconciliation avec Gabriel Sévère (n° 189) ; le ms. 101 de la même bibliothèque (v. «Νέος Ἑλληνομνήμων», t. cit., p. 373-374) conserve 155 lettres, l'homélie de réconciliation, et un λόγος sur l'Épiphanie. Enfin le ms. 449 de la Bibliothèque nationale (v. Sakkelion, p. 86) ne contient que quelques lettres.

A l'Athos, le codex Vatopedinus 206 renferme 177 lettres, selon S. Eustratiadès, qui ajoute : «Ἀναλυτικὸν τῶν ἐπιστολῶν τούτων πίνακα ἴδ. ἐν «Γρηγορίῳ Παλαμᾷ», ἔτος Γ' δημοσιευθέντα ὑφ' ἡμῶν», (v. le catalogue de Spyridon et Eustratiadès, p. 44). A la vérité, je n'ai trouvé trace de cette liste ni dans le tome 3, ni dans aucun autre tome de «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς». Le ms. Lavra M 30 (= 1721 du catalogue Spyridon-Eustratiadès, p. 307-308) contient (ff. 54-68^v) neuf lettres correspondant, à une exception près, à celles de notre Suppl. gr. 1334. D'autre part, Dyouniotes note («Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», t. IV, p. 730, n. 2) que le ms. Athous 6257 (= Panteleemon. 750), qui serait autographe, conserve 116 lettres, dont 105 à David Hæschel (99 grecques et 6 latines); Lambros (Catalogue, II, p. 425) décrit les onze lettres de ce manuscrit adressées à d'autres correspondants. Un autre manuscrit du même couvent, l'Athous 6300 (= Pante-

leemon. 793) comporte, selon Lambros (*ibid.*, p. 435), 155 lettres réparties entre le feuillet 95 et le feuillet 157.

Pour finir, notons que le Catalogue des manuscrits anciens de Bérat, rédigé par Anthime Alexoudis, métropolitain d'Amasée (publ. dans le «*Δελτίον τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας*», t. V, 1896-1900, p. 352 ss.) signale le ms. Berat. 41 (de 200 feuillets) et le ms. Berat. 43 (de 82 feuillets, dont quatorze occupés par un autre ouvrage) comme contenant de la correspondance de Margounios.

Les manuscrits ainsi recensés n'épuisent certainement pas le nombre des témoins intéressants de cette correspondance. Puisse ces indications être développées et complétées par d'autres chercheurs !

Je terminerai en rappelant que M. Phédon Koukoulès (dans le tome V, 1928, de l'EEBΣ, p. 13) a discuté l'étymologie du nom Margounios et en a proposé une explication. D'autre part, un travail assez récent, publié dans les Mémoires de l'Académie d'Athènes (tome IX, 1939), apporte du nouveau sur les relations de Margounios avec le Sénat vénitien: il s'agit de «*Θωμᾶς Φλαγγίνης καὶ ὁ Μικρὸς Ἑλληνομνήμων*» par C. D. Mertzios, qui, dans son chapitre final (p. 257-266), évoque les trois démarches successives du prélat pour obtenir la résidence dans son évêché de Cythère, et les trois refus du Sénat qui, néanmoins, en portant la pension de Margounios de 50 à 120 puis à 144 ducats par an, adoucit chaque fois le veto prononcé. J'extrais ces détails de la recension de l'ouvrage en question publiée dans l'«*Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν*» (t. III, p. 451-467) par M. Manousakas, que je remercie vivement de l'aide précieuse qu'il m'a apportée avec tant de libéralité.

CH. A.

TABLE DES INCIPIT

(Les chiffres renvoient aux numéros d'ordre de la liste publiée ci-dessus).

Ἀγανακτεῖς, ὡς ἔοικας, καὶ ὥσπερ τινὸς εὐλόγου	172
Ἀγανακτήσεις, οἶμαι, ἢ γοῦν δυσχερανεῖς ὀπωσοῦν	169
Ἄδικεῖς ἡμᾶς, ὀσιώτατε· καὶ γὰρ ἡμεῖς καὶ	96
Ἄει μὲν ἐγὼ πρὸς τὸ γράφειν ἐτοιμῶς ἐπείγομαι	138
Ἀκάθεκτον ὁρμή, καὶ ὅτε ταύτης ἢ κλίσις	89
Ἄλλ' ὅπερ ἐμοὶ τὴν κατανάγκην ποιεῖ τοῦ σιγᾶν	136
Ἄλλο γλαῦξ, καὶ ἄλλο κορῶνη, καὶ ἵνα τι	94
Ἄλλοι μὲν ἄλλους τῶν περὶ τὴν σοφίαν	25
Ἀναπέμπεται σοι παρ' ἡμῶν ἢ βίβλος, σοφώτατε	147
Ἀντιπέμπεται σοι καὶ παρ' ἡμῶν μικρὸν μὲν	130
Ἀπείρηκα σχεδὸν ἐν ταῖς ἐπαλλήλοις τῶν θλίψεων	33
Ἀπειρήκαμεν δεινοῖς προσπαλαίοντες ἀνυποῖστοις	76
Ἀπέτισά τι μικρὸν τοῦ πρὸς σέ μου χρέους	150
Ἀπῆλθες, ἐμοὶ δὲ κατέλιπες δάκρυα	194
Ἀπητήσω μὲν σὺ δικαίως, ἐγὼ δὲ ὀφειλομένως	113
Ἀπορήσεις, οἶμαι, πρὸς τὴν τοῦ πῖλου διαπομπὴν	81
Ἄρά τι μέμνηται καὶ ἡμῶν ἢ φίλη θεῶ	42
Ἄριονα τὸν Μηθυμναῖον Κυκλέως υἱόν, κιθαροδόν	43
Ἀῦθις δ' ἄρα τῶν γε παρ' ἡμῶν στερηθήσῃ	83
Ἀῦτη ἢ ἀλλοίωσις, φησὶν ἢ Γραφή	16
Ἀφείλέ μου πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν γηπονίαν	90
Γνήσιος μὲν ὢν ἐγώ, σεβασμιώτατε δέσποτα	55
Δεινὸν οἴησις, τὸ δὲ ἰσχυρογνώμον ἐν τοῖς	61
Δεινός μου τῇ ψυχῇ ἔρωσ τῆς σῆς σοφίας	170
Δυοῖν ἐνεκεν ἐπωφείλετο ἡμῖν τὰ ἐξ ἀμοιβῆς	97
Δωρὸν σοι πέμπεται παρ' ἡμῶν, λογιώτατε	163
Ἐβδομον τοιὶ ἔτος, ἐξ οὗ ὁ τῶν κακῶν	74
Ἐγὼ δέ σοι καὶ αὔθις προσθήσω καὶ ἄλλο	51
Ἐγὼ καὶ τὴν προσήκουσαν ἐπὶ τῇ γενομένῃ	4
Ἐγὼ κατώκνου μὲν καὶ προτοῦ, καὶ οὔτοι γε	127
Ἐγὼ μὲν, πανιερώτατε πάτερ, παρ' ὑμῖν ὄμην	52
Ἐγὼ πάλαι μὲν εἰς τὴν τοῦ Φωτίου χορηγίαν	141
Ἐγὼ πλοῦτον ἕνα τοῦτον πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων	44
Ἐγὼ σου τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν καὶ φιλῶ	41
Ἐγὼ σου τὴν ἱερὰν ψυχὴν, σοφώτατέ μοι	64
Ἐδει μὲν ἡμᾶς, πανιερώτατε δέσποτα, τῆς τῶν ἡμετέρων	23
Εἰ καὶ κατὰ τοὺς γεωμετρικοὺς κανόνας, γὰρ τῷ αὐτῷ	177
Εἰ καὶ τισι τῶν πολλῶν τὸ κατ' ἐμὲ	58
Εἰ μὲν εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς διάκεισαι	56
Εἴ τις ἐστὶν ἀγάπη πρὸς τὸ θεῖον	37

Εἶτ' αὐτὸς οἰγᾶς, πανισρώτατε δέσποτα, εἰ καὶ ἄλλως	35
Εἶτ' ἐρεῖς ὅτι φιλεῖς ἐκτιόπως, καὶ τῶν πρωτείων	185
Ἐκάτερόν σου τῶν γραμμάτων ἐκομισάμην, ἐκάτερον	132
Ἐμελλεν ἄρα καὶ αὐθις καὶ χεῖρον ἐξοισιτρήσειν	8
Ἐμελλεν ἄρα καὶ αὕτη μοι προσγενέσθαι	28
Ἐμελλον ἄρα καὶ τοῦτο παθεῖν, καὶ τοῖς ἔμοις	122
Ἐμοὶ μὲν αἰδοῖ τῇ πρὸς τὴν κοινὴν φιλίαν	98
Ἐμοὶ μὲν, εἴπερ ποτέ τι καὶ ἄλλο	1
Ἐμοὶ μὲν ἦν ἂν καὶ μάλιστα κατ' εὐχὴν	106
Ἐμοὶ μὲν, ὃ ἱερὰ καὶ θεοσύλλεκτος τοῦ κυρίου	192
Ἐμοὶ πάντως, ὃ τιμία καὶ αἰδέσιμος κεφαλὴ	53
Ἐμοὶ τράπεζα οὐ πολυτελείας ὄρων, καὶ τὸν νοῦν	85
Ἐν πάσῃ μὲν τῇ ἁγίᾳ γραφῇ, θεοφιλέστατε δέσποτα	27
Ἐνῶ καὶ τοῖς γράμμασι τοὺς τῷ κρείττονι	77
Ἐπαινεῖς καὶ ψέγεις κατὰ τὸ αὐτό, κατ' ἄλλο	171
Ἐπαινον καὶ ψόγον οὕτως ἐγὼ κρίνειν ἐκδεδίδαγμαί	12
Ἐπαινώ σου τὸ τῆς γνώμης ἐπιεικές τε καὶ μέτρον	161
Ἐπειδὴ σοὶ φίλα καὶ τὰ παρ' ἡμῶν παιδικὰ	155
Ἐπειδὴ σοὶ φίλα τὰ παρ' ἡμῶν, Πέτρος	174
Ἐπικίνδυνον τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν ἢ παράβασις	46
Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως σφόδρα	63
Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἀγαλλιᾶσθῶ ἡ γῆ	189
Ἐχει τι μεθ' ἑαυτῆς ἔντερπνον καὶ ποιήσις	103
Ἐχομεν τὰ σά, Πρόχωρος ὀσιώτατε, καὶ ἐφ' οἷς	112
Ἡ εὐλαλος χελιδὼν, διαγελῶντος τοῦ ἕαρος, τὴν ἰδίαν	186
Ἡ συνέχεια τῆς ἀπολαύσεως, ἄλλοις μὲν θάρρος	54
Ἡδύ μοι λίαν, καὶ χαρίεν καὶ τὸ χρησιόν σου	120
Ἡδύ μοι τὸ περὶ σοῦ διήγημα, θεῖα μοι	80
Ἡκουσά σου τῶν ἐν ἱερῶσύνῃ τε	11
Ἡμεῖς μετὰ τὴν πρώτην ἡμῶν ἐπὶ τοῖς γράμμασι	180
Ἦν δ' ἄρα καὶ τοῦτο ἄφιλον, τὸ μηδέ γράμμασι	109
Ἡσθην μὲν καὶ οὐ μετρίως ἐφ' οἷς μοι	129
Θαυμάσεις, οἶμαι, τί ποτ' ἄρα καὶ ἐκ τῶν	108
Θεόν τινα εἶναι τὴν φήμην, ἀνδρός τινος	151
Ἴδου καὶ αὐθις τὰ τοῦ καθ' ἡμᾶς δόγματος	5
Ἴδού σοι καὶ τοὺς πῖλους, ὅποιοι δ' ἂν	75
Ἴδού σοι καὶ τῶν ἡμετέρων συγγραμμάτων	3
Ἴδού σοι τὸν πόθον ἐκπεληρώκαμεν, προσφιλέστατε	95
Ἰκέτης ἀντικατέστην σου πρὸς τὸν λαμπρότατον	156
Ἰωάννης ὁ Ἀρμάκης προσφκείωτο μὲν σοὶ πάλαι	116
Καθ' ἡδονὴν μοι πάντ' τὰ παρὰ σοῦ εὐαγγέλια	111
Καὶ βασιλεῖ ποτε ὕδωρ προσενεχθέν, οὐ πρὸς τὸ	133
Καὶ ἦσθην, ὡς οὐκ οἶδ' εἶ τις ἄλλος	36
Καὶ κακῶς ἀπαλλάττειν σχεδὸν κεκινδύνευκα	114

<i>Καὶ παίζομεν ἄρα καὶ ἡμεῖς ἐσθ' ὅτε</i>	117
<i>Καὶ πάλαι μὲν ὡς τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν</i>	34
<i>Καὶ παρῶν ἤδη τὴν περὶ τὰ καλά σου ἤδειν</i>	164
<i>Καὶ ποῦ δ' ἂν ἡμεῖς τὰς τοῦ λόγου ἡγίας</i>	190
<i>Καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τῆς σῆς ἀγάπης</i>	139
<i>Καὶ τὰ τοῦ πόθου μου ἤδη ὁ δαίμων τετέλεκεν</i>	182
<i>Καὶ τί γὰρ ἂν ἐμοὶ τοῦ σοὶ συνομιλεῖν</i>	32
<i>Καὶ τίς λοιπὸν δικαίας ἐπὶ τῷ φιλικῷ λειποταξίῳ</i>	123
<i>Καὶ τὸ περικάλυμμα τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου</i>	95
<i>Καὶ τὸ πρὸ δύο ἐτῶν συντεθέν μοι</i>	2
<i>Καὶ τὸ σύντονόν σου καὶ ἀκριβές</i>	10
<i>Καιρὸς φησι τῷ παντὶ πράγματι ὁ σοφὸς</i>	14
<i>Κατέφαγέ με, φησὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου</i>	110
<i>Καιτοδύρομαι τὴν τύχην, καὶ πῶς οὐ μέλλω ;</i>	66
<i>Κέκμηκα καθ' ἑκάστην παρὰ τῶν τῆς φιλίας</i>	70
<i>Κινεῖς με συστελλόμενον ἐκουσίως Ἐσχέλιε, καὶ</i>	148
<i>Κροῖσος ὁ τῶν Λυδῶν βασιλεὺς</i>	47
<i>Λόγους σοὶ λόγων, φιλικωτάτη ψυχῇ, ἀντιπέμπομεν</i>	101
<i>Μετέβαλέ μου τὸ περιαλγές τῆς ψυχῆς διὰ τε ἄλλα</i>	144
<i>Μέχρι λόγων ἐρεῖς τὰ Μαξίμου, ἐπεὶ καὶ</i>	128
<i>Μικρὸν τὸ δῶρον, ὅσοι κατὰ τὸ παρὸν πέμπομεν</i>	84
<i>Μικροῦ καὶ Πυθαγορείων δόγμασι συνεισφέρομαι</i>	154
<i>Μόλις ποτὲ τοῖς τῷ Θεοφυλάκτῳ εἰς τοὺς ἱεροὺς</i>	91
<i>Ναὶ μὰ τὴν ἱεράν σου καὶ φίλην Θεῷ ψυχὴν</i>	125
<i>Ὁ δὲ ἱερὸς Λαυρέντιος, τὰ ἡμέτερα παιδικὰ</i>	86
<i>Ὁ δὲ πανιερώτατος, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς</i>	38
<i>Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ κτήσιν</i>	71
<i>Ὁ δὲ χρηστός Ἀντώνιος ἔτι ὄλωσ σιγαῶ</i>	181
<i>Ὁ τοῦ Νύσσης κατηχητικὸς λόγος πρὸ μικροῦ</i>	158
<i>Οἱ ἀπανταχοῦ ὄντες πανιερώτατοι ἡμετροπολίται</i>	188
<i>Οἶδ' ὅτι με ἀφιλίας γράψῃ γραφήν, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον</i>	140
<i>Οἶδ' ὅτι μου φιλίας ὀλιγωρίαν καταψηφιῇ</i>	149
<i>Οἶδ' ὅτι σοὶ μέλει τῆς ὑποθέσεως, καὶ οὐδὲ</i>	88
<i>Οἶδά σου τὸ φιλεπιστήμον τῶν καλῶν</i>	20
<i>Οἶμαί σου διαταράξαι ποτὲ τὸ σταθῆρόν</i>	72
<i>Οἶμαί σου τὴν θεσπεσίαν ψυχὴν οὕτω κεχαριτωθῆναι</i>	30
<i>Οἶμαί τι καὶ μέχρι τοῦ νῦν ὑπολελεῖσθαι</i>	119
<i>Ὅρῳσ οἷα πάσχει, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, τί ποιεῖν</i>	175
<i>Ὅσων μὲν ὑπὸ τῆς ἀνωθεν χάριτος κατηξιώθη</i>	26
<i>Ὅτι μὲν ἐκ τῶν καθ' ἑκαστα καὶ σαφειτέρων</i>	57
<i>Ὅτι μὲν σοὶ, εἰ καὶ μεταχρόνια, ἐπεδόθη τὰ παρ' ἡμῶν</i>	146
<i>Ὅν δύναται, φησι, πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους</i>	45
<i>Ὅν δώσω ὑπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, φησὶν</i>	7
<i>Ὅν μετρίως μου τὴν καρδίαν λελύπηκεν</i>	18

Οὐ μικρόν τι συμβάλλειν μοι ἔδοξεν	21
Οὐ τὸ κατορθοῦν μοι καὶ μόνον δόκει	69
Οὐ τοῦτ' ἐγὼ φιλίαν ὀρίζομαι, ψιλῶν λόγων	92
Οὐ ψιλῆς ἐμοὶ καὶ μόνης παρὰ τῶν φίλων	167
Οὐδ' ἵππος ἀγωνιστῆς εὐσκελῶς ἔχων, ἐαντιῶ δόκιμος	60
Οὐδὲ πρὸς τὰ τοῦ Κάϊν δῶρα τὸ θεῖον	48
Οὐδέν, φησί τις τῶν ποιητῶν, οὕτως ὀρθῶς εἴρηται	13
Οὐθ' ὑμᾶς ἐπιβαρυνοῦμεν τοῦ λοιποῦ	68
Οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας, κατὰ τὸ γεγραμμένον	15
Οὐκ ἔστι, φησὶν, ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ	6
Οὐκ ἔφραρον ὅλως τὴν κακὴν, φεῦ, τυραννίδα	105
Οὔτε τὸ τῆς γνώμης ἀοριστιαῖνον, οὔτε τὸ	31
Οὔτω πάνυ πρὸς τὰς ἐπιφερομένας μοι τῶν συμφορῶν	115
Πάθος φυγεῖν ἐπειγόμενος, πάθει τό γε δοκεῖν	104
Πάλαι μὲν τὸ εὐπαιδευτόν τε καὶ ἔμπειρόν σου	178
Πάλιν ἐγὼ κατάδικος, καὶ πάλιν κριτηρίοις προσιῶν	118
Πάλιν ἐγὼ φορτικὸς ὁ παμπάλαιος, καὶ πάλιν	153
Πάλιν ὑποκινῶ τὴν γραφίδα, καὶ πῶς γὰρ	29
Πάντερπνά σου τὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἰερά μοι	87
Παρακατέχει καὶ σέ, τί γὰρ φιλῶν οὐκ ἂν εἴποιμι	183
Πέπαικται μοι τὰ ἱερὰ τὰς καλὰς τῶν ὀπωρῶν	165
Περιβαρῆ σοι πως τάχα τὰ τῆς ἡμετέρας γέγονε	176
Πεῦσόν τινα τῆς ἰεραῆς σου ψυχῆς πυθέσθαι	19
Ποίαν οἶμι με τὴν ψυχὴν ἔχειν, τῆς σῆς μελιρρύτου	152
Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν πρὸ ἡμῶν	22
Πολὺς εἶ περὶ ἡμᾶς τοῖς φίλτροις, καὶ τοῖς	137
Πρόην οὐπω πρόην γράμματα πρὸς σέ ἐνεχάραξα	62
Πῶς οἶμι μου τὴν καρδίαν δεδηχθαι, ἐφ' οἷς	145
Σαμουήλ δ' ὁ ὀσιώτατος, καὶ λογιώτατος	99
Σὺ δ' ἀλλὰ παρὰ τοῦτο γοῦν συγγνωμονικὸς οἶμαι	134
Σὺ δ' ἄρα τῶν καθ' ἡμᾶς ἀμύητος ἔση	82
Σὺ δ' ὦ Ἄρσένιε ὀσιώτατε, ἔναυλον οἶον ἔχων	78
Συνεξῆπται σου τῆς περὶ ἡμᾶς σπουδῆς	100
Συνήδομαί σοι ἐπὶ τῇ εἰς τὸ ὑψηλόν	124
Συνήδομαί σοι τῆς ἀσφαλοῦς τοῦ βιβλίου λήψεως	142
Συνήδομαί σοι τῆς περὶ τὰ καλὰ τῶν μαθημάτων	179
Σφοδρὸν ἡμῶν τῇ ψυχῇ τὸ πρὸς σέ φίλτρον	173
Τὰ δίκαια συμμάχων χρῆζει, ἵνα τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν	102
Τὰ δῶρα ἀγάπην ἢ οὔσαν συνιστᾶν μᾶλλον	50
Τέκνα μοιχῶν ἀτελεσφόρητα, ἤκουσά που λεγούσης	9
Τὴν μὲν ἐπιμέλειαν, ἣν τινες πρὸ ἡμῶν	24
Τὴν τιμίαν σου ἐπιστολὴν δεξάμενος, αἰδεσιμώτατε δέσποτα	59
Τί ἀδυμεῖς καὶ κατατήκεις σαυτόν, καὶ τῷ γε δοκεῖν	184
Τί ἂν σοι περὶ τῶν τοῦ παμμάκαρος Ἀθανασίου	126
Τί εἶπω, ἢ τί λαλήσω ; οὐχ' ἄπερ ἐνεθυμήθημεν	67

<i>Τί πράττεις ὁ τῆς ἐμῆς ψυχῆς δυνάστης</i>	143
<i>Τίμιον ἔργον ἢ ἀρετή, καὶ τοῖς πᾶσιν αἰδέσιμον</i>	187
<i>Τίπιτε ἀτασθαλίῃσι μεμιγμένα ῥήματα βάζεις;</i>	193
<i>Τίς ἢ ἐπὶ τοσοῦτον σιγή, καὶ τῆς ἐπαινετῆς</i>	162
<i>Τίς ἢ τερπνότης; τί τὸ ταύτης τῆς Ἰσραῆς συνδρομῆς</i>	191
<i>Τὸ καθ' ἡμῶν μᾶλλον, ἢ ὑπὲρ ἡμῶν</i>	17
<i>Τὸ τῆς λήθης ὕδωρ ἐκπέπωκας, ὦ Γεώργιε</i>	166
<i>Τοιαύταις περικυκλοῦμαι φροντίδων ἐπαλληλίαις</i>	135
<i>Τὸν μὲν περὶ τὰ αἰσθητὰ ἔρωτα, καὶ ὧν</i>	166
<i>Τοῦ φιλικοῦ σου τῶν τρόπων, καὶ τῆς περὶ τὰ θεῖα</i>	40
<i>Τῷ τῆς Γαΐνας νεῶς γραμματοκομιστῆ</i>	65
<i>Τῶν ἐρασιῶν οἱ περὶ τι διακαῶς τὴν φλόγα</i>	73
<i>*Υπηρέτου τινός μοι δεῖ, εὐλαβέστατέ μοι</i>	121
<i>Φορτικώτερος ἐγὼ τὰ περὶ σέ, σοφωτάτη μοι</i>	131
<i>Χαριέντά μοι τὰ παρὰ σοῦ ὅτι μάλιστα</i>	157
<i>Χαριέντως πάνυ τῆς περὶ τὴν φιλοσοφίαν</i>	49
<i>*Ὡς εὐπρεπές σοι τὸ προσχηματῶδες τοῦ λόγου</i>	159
<i>*Ὡς εὐπρόσωπός σοι ἡ ἔξαιτίας, καὶ πρὸς τὸ</i>	160
<i>*Ὡς ἡδυσιον τῆ νοερᾶ τραπέζῃ προσεπεισῆκαί μοι</i>	39
<i>*Ὡς ἡδύ σοι τὸ τῶν κατ' ἐμοῦ ἐγκωμίων</i>	79
<i>*Ὡς μικροπρεπές οἶδ' ὅτι φήσεις τὸ δῶρον</i>	107

INDEX NOMINUM

(donnant les noms d'expéditeurs et de destinataires chaque fois qu'ils sont exprimés ou qu'on peut les restituer).

Apsaras (Stavros)	187	Lollino (Aloysio)	182
Armakis : voir Harmakis		Loucaris (Constantin), futur patriarche de Constantinople sous le nom de Cyrille	171. 172
Arsène, cathigoumène	78. 79	Margounios (Emmanuel) 1.	178. 193
Cabasilas (Baptiste)	186	Margounios (Maxime), évêque de Cythère	2-21. 25-33. 35-51. 54-177. 179-185. 187-192. 194
Carykis (Théophane), archevêque de Philippopoli	37-42	Marinos (Laurent), hiéromoine	83-86
Chalkiopoulos (Matthieu), hiéromoine	92-98	Maritzis (Arsène)	107
Charoniadis : voir Charonitis		Maximos (Georges)	165-167
Charonitis (Alexandre)	53	Métrophane	175
Coccos (François)	52	Mindonios (Léonard), médecin	177
Coressios (Jean), médecin	168-170	Molinetti (Rinaldo)	178
Cosmas (Nicolas), prêtre	125	Moschettis (Manuel)	184
Denys, évêque d'Héraclée	35. 36	Mourzinos (Jean), prêtre	74. 120-122
Denys, protosyncelle et exarque patriarcal	59-71	Nathanaël, hiéromoine	104
Doryanos (Joasaph), hiéromoine	73-77	Néophyte, métropolitain d'Athènes	45
Emboros (Nathanaël), hiérodiaacre	111. 183	Nicéphore, archidiaacre	110
Eustrate (Léonce), hiéromoine	55. 56. 194.	Œconomos (Gérasime)	77
Gérasime : voir Œconomos		Pagas (Georges)	58
Glynzounios (Manuel)	22. 23	Papadopoulos (Sophrone), moine	109
Grégoropoulos (Métrophane), cathigoumène du monastère de Balsamonéron	81. 82	Persio (Ascanio), professeur à l'Université de Bologne	159-161
Grimpeto (Samuel), hiéromoine	99-101	Pigas (Meletius), patriarche d'Alexandrie	28-33
Harmakis (Jean), prêtre	123.124	Pingris (Pierre)	173-174
Hiérothée, archevêque de Monembasie	44	Primpeto : voir Grimpeto	
Higouménos (Georges)	181	Prochoros, diaacre	112
Hippolyte, archevêque de Chio	43	Rhodios (Nicéphore), hiéromoine	102. 103
Hoeschel (David)	27. 126-154	Rhodios (Nicolas), prêtre	74. 113-119
Jérémie II, patriarche de Constantinople	1-17. 19-21. 34	Rhoditis (Gabriel), moine	105

Schott (André)	179	stantinople	18
Servius (Constantin), médecin	185	Théonas, cathigoumène du monastère de Saint-Denys	80
Sévère (Gabriel), archevêque de Philadelphie	22. 23. 46-53. 189	Vénitiens	34
Siminello (Filippo)	162-164	Vlasios (Georges)	186
Sophrone, patriarche de Jérusalem	188	Vlastos (Meletius), hiéromoine	57. 87-91. 108
Sylburg (Friedrich)	155-158	Vlastos (Michel)	54. 176
Syméon l'Acarnanien	58	Xénos (Georges), logothète de la Grande Eglise	180
Synode (Saint-)	192		
Théolepte II, patriarche de Con-			

INDEX LOCORUM

(Cette table ne relève que les noms figurant dans les adresses ou dans les souscriptions).

Alexandrie (Patriarche d') : voir Pigas (Meletius), dans l'Index Nominum.	Galata	59	
Athènes (Métropolitite d') : voir Néophyte (ibidem).	Héraclée (Evêque d') : voir Denys (Index Nominum).		
Augsbourg	27	Jérusalem (Patriarche de) : voir Sophrone (ibid.).	
Balsamonéron (Monastère de), en Crète	81. 82	Monembasie (Archevêque de) : voir Hiérothée (ibid.).	
Bologne	161	Mussolente	51. 92-98. 144. 148. 181. 183. 184
Catherine (Monastère de Saint-), à Candie	175	Padoue	1. 129. 130. 169. 178. 182
Chio (Archevêque de) : voir Hippolyte (Index Nominum).		Philadelphie (Archevêque de) : voir Sévère (Gabriel), dans l'Index Nominum.	
Constantinople	34. 52. 192	Philippopoli (Archevêque de) : voir Carykis (Théophane), ibidem.	
Constantinople (Grande Eglise de)	180	*Πουφία	55
Constantinople (Patriarches de) : voir Jérémie II, Théolepte II (Index Nominum).		Venise	2-23. 26. 28-33. 35-48. 50. 60-71. 73-91. 99-128. 131. 134-143. 145. 147. 149-155. 157-168. 170-174. 176. 177. 179. 180. 185. 187. 192. 194
Corfou (Protopope de)	72	Zante	54. 56
Crète	57		
Cythère (Clergé de)	106		
Cythère (Evêque de) : voir Margounios (Maxime), dans l'Index Nominum.			
Denys (Monastère de Saint-)	80		